

Luceafărul

SALA DE
LECTURĂ

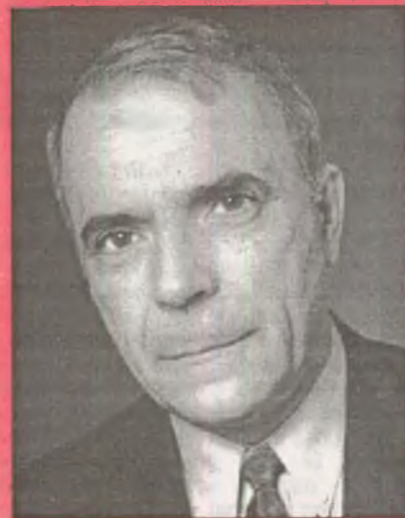
JTI

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **34** (572)

Miercuri, 2 octombrie, 2002

În ce mă privește, mă număr printre cei care nu pot trăi fără cărți. Sunt un vicios al lecturii. Am nevoie să citesc așa cum am nevoie să mănânc și să beau. Hrana pe care mi-o oferă lectura îmi este la fel de indispensabilă ca și cea materială. Resimt fiecare zi fără o carte ca pe o zi pierdută. Înainte de a mă culca seara, îndată ce mă trezesc dimineața, în călătorii, ba chiar și în tramvai, pretutindeni și oricând, citesc. Nu mă pot închipui fără să țin o carte în mână.

nicolae manolescu

convorbiri incomode

george
vulturescu

Toți veleitarii din Satu-Mare, toți cei care au scris un vers, toți cei care se duc la o tipografie și-și pot plăti singuri o carte, toți mă contestă, pentru că nu i-am publicat. Eu am publicat scriitori din întreaga țară, scriitori pe care îi consider valori...

pag 8

intermezzo

Amuzament estival
pe marginea unei false
„scrisori de la Olănești“ sau
despre absența spiritului
aristocratic la optzeciști

marin mincu

pag 20

thalia

Toamna se numără...
premierele

maria laiu

horia gârbea:

Neptun și alte blânde zeități

Uoetul Ovidiu a fost trimis la Pontul Euxin în exil și a trăit acolo în tristețe și disperare. În compensație, o mulțime de scriitori români și străini au fost invitați pe același țărm la o manifestare culturală dintre cele mai strălucitoare și desigur toți au regretat că sejurul lor nu a fost, dacă nu pe viață, măcar ceva mai lung. Până și zeul mării, patronul stațiunii, a fost calm, chiar radios, cu acest prilej, după suflul organizatorilor și participanților, s-ar putea zice.

vizor

Nu cred că exagerez dacă afirm că sărbătoarea organizată de Uniunea Scriitorilor la Neptun, în acest 2002 (pentru că denumirea de colocviu e prea modestă), a fost fără precedent, cel puțin în ultimii 12 ani. Am în vedere numărul și anvergura participanților, dar mai ales organizarea despre care nici firile cele mai cărcotoase n-au de spus decât lucruri bune. Din acest punct de vedere, staff-ul mic numericește al USR a făcut minuni, dar cu efortul uriaș al tuturor și mai ales al celor de la vârf (președinte, vicepreședinte, director, secretari). În acest moment, toți ar trebui să se afle în recuperare, altfel riscăm să rămânem fără ei tocmai când au dat măsura a ceea ce pot realiza.

Este greu de închipuit că a existat un alt moment mai bun al pledoariei pentru literatura română decât acest prilej de contact al unui număr mare de autori din zeci de țări cu scriitorii români. Sigur că totul depinde acum de urmărirea cu tenacitate a firelor legate în această ocazie și de posibilitatea de a repeta periodic și de a extinde manifestarea de la Neptun. În orice caz, ceea ce s-a întâmplat la Neptun reprezintă un exemplu de propagandă culturală inteligentă și eficientă, care se distinge deocamdată prin singularitatea ei, dar care ar trebui să devină absolut normală și frecventă.

Mai trebuie spus încă o dată cât de dificilă este organizarea unui astfel de eveniment și cât de mult mai trebuie până când perfecțiunea lui să nu fie un veritabil eroism ci o simplă rutină. Practic, o seamă de scriitori au devenit sau vor deveni manageri culturali cu riscul părăsirii profesiunii și pasiunii lor. Este un sacrificiu absolut necesar și care s-ar cuveni apreciat.

Cu același prilej am asistat și la o manifestare cu care cea dintâi s-a intersectat: zilele revistei „Tomis” de la Constanța, având ca punct central lansarea noului format, foarte elegant, al revistei și decernarea premiilor acestei publicații. Se vede că la conducere stă și un plastician. Am ocazia să le urez succes încă o dată colegilor constănțeni, dar despre performanțele lor trebuie să revin cu un articol mult mai cuprinzător.

TOMIS

Revistă de cultură, septembrie 2002, nr. 9 (385), anul VII (XXXVII) 40 mii lei

Odată cu toamna, și revista „Tomis” de la Constanța și-a modificat formatul: tocmai acum când turiștii litoralului s-au strâns pe la casele lor. Altfel, dădeau năvală la toate chioșcurile să-i citească, printre alții, pe Sorin Alexandrescu, Irina Mavrodin, Solomon Marcus, Mădălin Roșioru, Ovidiu Dunăreanu.

stelian tăbăraș

Fripturissi Ion*

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Marinela Țepuș (redactor)

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Simona Galațchi (corectură)

Redactori asociați:

Horia Gârbea (teatru); Daniel Nicolescu (arte); Ioan Es Pop (poezie); Stelian Tăbăraș (proză); Radu Voinescu (critică)

Revista „Lucașfărul” este editată de Fundația Lucașfărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calcea Victoriei nr. 133. București, sector 1, telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calcea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

„Insomniile - schimbul de noapte al Rațiunii”

Până acum vreo două decenii, pe drumul dintre Iași și Ruginoasa, „pe-un zid învechit și neisprăvit” se mai putea vedea o săgeată indicatoare pe care erau bătute în cuie câteva litere chirilice: „Cătră Paris”. Oamenii din partea locului spuneau că acolo s-ar fi aflat un vechi han de poștă și de schimbare a caiilor de olac, ce a ars acum vreun secol și jumătate. Primul gând e că pe acolo trebuie să fi trecut nu doar personalitățile culturii noastre din prima jumătate a secolului al XIX-lea (scriind „Adio la Modova”), ci și Chirițele, Bârzoii sau musiu Șarlă, dornici să-și toace banii pe malurile Senei.

Luată la bani mărunți, „Cătră Paris” e o inscripție situată în timp cel puțin înaintea reformei scrisului făcută sub Cuza, întrucât literele sunt chirilice. Analizată „semiotic și semantic” ea are mult mai multe semnificații și valoare de șablon mental pentru români: va să zică, abia se ieșea din Iași, că ținta săgeții noastre cu litere de tablă de aramă arăta direct Parisul. Nu tu o Ruginoasă, un Târgu-Frumos, o Bistriță transilvană, un Târgu-Mureș, o Buda-pestă, o Vienă măcar, ce să mai spunem de capitalele landurilor nemțești! Nu! Parisul și atât!

Deschizi astăzi ziarul, radioul, televizorul: un singur leitmotiv formulat aproape fără variante: integrarea europeană și euro-atlantică. E tema fiecărui român, de la prim-ministru la ultimul corespondent județean, de la șeful poliției până la primarii comunali și la directorii de spital, de la șefii de lucrări de canalizare urbană până la cei de gropi ecologice de gunoi. Chiar

dacă unele șosele cârpite duc spre Bulgaria ori spre Basarabia, ministrul transporturilor taie panglici pe cuvântări despre integrarea europeană și euro-atlantică. Uitate sau complet eradicate sunt foamea noastră „națională”, mizeria fizică ori morală, infrafracțiunile cele de toate zilele (și, vai, nopțile!), câinii „comunitari” cu covrigi în coadă (problema pâinii e ca și rezolvată), mâțele trase de coadă. Nu se duc și acum ispravniciei și ispravnicesele noastre, pe mulții bani ai românului (acum, pur și simplu, euro) „cătră Paris?”

nocturne

E admirabil că purtăm în cap, „neabătuți”, de secole, asemenea săgeți indicatoare, ca pe niște ace magnetice, dar cine se ocupă oare de tarlăua noastră „istorică și națională”? Pe vremea Chiriței și a lui Bârzoii, treburile astea le preluau „ciocoi”. Vechi și noi (noi e și pronume). Adică investitorii străini. Și acum, proiectele pentru fonduri europene etc., etc....

Trebuie să înțelegem: De vom intra în NATO și UE, nu vom pleca undeva. Ruginoasele, Târgurile-Frumoase, Bistrițele și Oradiile noastre trebuie deretificate aici, chiar de către noi. Chiar noi trebuie să rânim grajdurile naționale dacă vrem ca drumul „cătră Strabourg” sau „cătră Bruxelles” să fie circulabil și fără gropi (în care gropi e o tradiție să tot „dăm”).

Drumuri care să ne ducă, vorba lui Budai-Deleanu, „măcar în ce parte, ori la slobozenie, ori la moarte”.

* Înțelesul e mult mai general.

Medicii știu - neîntâmplător fac parte din această categorie profesională - , că unul dintre criteriile sănătății psihice (de fapt, principalul) constă în faptul de a fi „orientat în timp și spațiu“. Există multe feluri de a dovedi că ești orientat în timp și spațiu - nu cred că ești monopolul unui model al demonstrației - o bună relație cu actualitatea. Un chip a fost acela - ofer un simplu exemplu - de a nu fi publicat nimic nici în „Scânțea“ și nici în „România liberă“, ci în „Journal of Theoretical Biology“, „Cancer Research“ sau „Experimental Cell Research“ din Statele Unite (începând încă din 1965), în „Biochemica et Biophysica Acta“ din Olanda, în alte reviste, germane, franceze, sau în „Steaua“ și „Contemporanul“. Am fost ales în străinătate, nici măcar pentru a mă instrui, ci - în calitate de invitat - pentru

Marius Traian Dragomir

vorbi despre rezultatele mele științifice, la Houston sau la Cambridge, la Paris sau la Boston și Stockholm. La Chapel Hill, în Carolina de Nord, am fost chemat în legătură cu exercițiile mele filozofice. În anii din urmă am auzit, în câteva din cele mai de seamă capitale ale lumii, aprecieri cu privire la percepția cu care sunt onorat - aceea „a unei persoane orientate occidental“. Nu am primit niciodată locuință personală din partea nici unei instituții (nici măcar de la vechea, prer evoluționară, sau noua Uniune a Scriitorilor). Am fost, în schimb, decorat de către președintele unei mari țări de pe alt continent, pentru dezvoltarea relațiilor noastre cu România. Când am avut ocazia, în timpul ultimului deceniu comunist, să mă aflu în niște emisiuni radio, invitații mele au fost dintre disidenții sau rezistenții de atunci - ele, emisiunile, pot fi retrasmise și astăzi, lucru valabil pentru orice frază publicată de mine cândva. Am putut susține îniștit orice om politic pe care am dorit să îl susțin - dintre cei aleși democratic după anul 1989 -, pentru că nu am acordat nici măcar cea mai redusă susținere autorităților regimului comunist cu care, de altfel, nu am avut nimic de-a face în chip direct. Am știut, însă, întotdeauna, că, în lumea reală, chiar și oamenii cei mai buni trebuie să aibă curajul, să își asume riscul, inclusiv riscul moral, de a se apropia de monștri - neori pentru a-i adormi sau a le reduce agresivitatea, altele spre a proteja pur și simplu o cale existențială pentru semenii, în sfârșit, pentru că istoria este cea care este. Cred, în plus, în convertirea vezi Sfântul Pavel), în regretul de după trecătoarea lepădare (Sfântul Petru) și, în general, în schimbarea interioară, inclusiv cea filozofică sau politică (François Truffaut: „majoritatea oamenilor politici încep la stânga și sfârșesc la dreapta - eu am făcut drumul invers“). Nu am judecat (în viața mea) decât pe cei care au ucis, torturat, au prelat ucigașilor (și tortionarilor) oameni

nevinovați, sau pe aceia în manifestările cărora nu am văzut, oricât am dorit, nici un semn de spontană, firească sinceritate, sau generozitate, sau putere de a face să treacă înaintea egoismului sentimentul pentru Dumnezeu și pentru semenii. Am spus toate acestea în primul rând pentru că, brusc, am fost tentat să o fac în ciuda faptului că nu m-am referit la mine în scris, decât de două-trei ori într-o întreagă viață și niciodată în modul de acum - ori poate am procedat așa tocmai din această cauză, a unei prelungite rezerve. În fapt, am vrut să notez doar atât: că mă văd îndreptățit să fac unele considerații privind calitatea oamenilor țării mele și a culturii noastre, aceasta pornind chiar de la observații care pot părea mai curând cazuale.

Am intrat - ce era să fac, am intrat pentru că trebuia - în frizeriile a cel puțin trei dintre țările cele mai distinse, pretențioase, civilizate, mondene, ale planetei. M-am tuns în ambianțe (așa este acolo) elegante, luxoase chiar - nici nu era ușor să găsești altele de

nivel mai jos. Trebuie să o spun clar: până și în zonele mai puțin centrale din București ai șanse mari să fii mult mai bine tuns decât în centrul marilor capitale, chiar dacă bașchișul pe care îl oferi în ultimul caz este cel mai generos. Poți fi servit, în străinătate, cu o ceașcă de cafea, poți purta cu persoana care te îngrijește o conversație la înălțimea culturală a unei mari metropole, dar rezultatul este, în general, mult mai bun în România, iar atenția propriu-zis profesională (să zicem frizerască) din timpul respectivului act (tratament, lucrare) este enorm mai mare aici. De la un frizer din Occident poți ieși în stradă arătând ceva mai modern; în București ieși arătând mai bine, mai exact aranjat, pe scurt, mai frumos, prezentabil și totul la un preț nesfârșit mai modest. Țin să aduc un omagiu afectuos și deosebit de serios frizerului român (frizeriței române). El este nu doar meseriașul de astăzi, ci și reprezentantul unei îndelungi tradiții de muncă și stil românești.

Dincolo de obligația mea morală, față de o anumită circumstanță a demnității noastre, subzistă însă întrebări. Cum este oare posibil să fim atât de buni - cu atât de mult mai buni decât alții, enorm mai moderni, mai dotați și mai bine plătiți - în domenii atât de limitate și atât de depășite în atâtea altele? De ce putem fi capabili în tuns, informatică, matematică, uneori în medicină, gimnastică, broderie, pictură și inexistenți pe alte tărâmuri? De ce muncim bine, rafinat chiar, foarte inteligent (vreau să spun foarte exact - a tunde bine nu presupune numai talent, ci și inteligență, rafinament, stil și voință). Și ne administrăm prost sau măcar inabil? O persoană cu care vorbeam despre lucrurile acestea emitea ipoteza că în munca frizerului intervine mai rar corupția.

Mă întreb dacă principiul răului nu se ascunde cumva într-un fals intelectualism, într-o falsă idee despre inteligență, care s-a infiltrat cumva în românism. Cred că dacă intelectualitatea - și mediile - își vor face propria lor reformă (umană - interioară și liberă), propria lor „integrare europeană și euro-atlantică“, România va străluci.

Encomionomania

Marius Tupan

Într-o țară doldora de moromețieni, în care lecturile au trecut de mult pe plan secund, sigur că există mulți apărători (fanatizați, chiar) ai lui Marin Preda: care-s dispuși să ignore orice evidențe, pentru a consolida un mit, apărut în condiții circumstanțiale. Ne-am dat seama de această situație după reacțiile declanșate în urma publicării textului nostru **Excesele apoliticilor**, în numărul 30 al „Luceafărului“. Primul care s-a simțit ofensat a fost omul de casă al lui Mon Cher, binecunoscutul Apolitic, cocoșat, grație oportunistului său proverbial, până în cel mai înalt for cultural al țării. De acolo, ca un predecesor al său, încearcă să dea „indicatii prețioase“, să stabilească ierarhii imuabile, fără a ține cont că opera sa pompiestică nu-i oferă vreo autoritate în domeniu. Dimpotrivă. Însăși lăile școlărești, devenite texte amuzante pentru studenți, propensiunile vindicative (niciodată n-ar accepta că există și alte puncte de vedere în afara truismelor sale) și vânătorile pecuniare (ne vom ocupa de ele într-o bună zi) dau la iveală, dacă mai era nevoie, un caracter ce nu va stârni vreodată admirația. Cum fiecare pasăre pe limba ei pierde, nu vom insista în acest sens. Am simțit nevoia să atragem doar atenția analiștilor de ziua a șaptea și a veleitarilor agresivi că transferul din sport în literatură e riscant, atâta vreme cât operele marilor creatori sunt unice și irepetabile, în afara comparațiilor și paralelismelor. Iar clasele amatoristice, inutile și iritante. Nu literatura lui Preda era vizată în acoladele noastre (în treacăt fie spus, nu ne-a fascinat niciodată - de gustibus... - și nici nu s-au ivit încă acei comentarii care să ne convingă de genialitatea gumeștanului!), ci sechelele unor apologeti de curte, imposibil de convingi că tabloul de valori se modifică mereu, în funcție de apariția capodoperelor. Și, slavă Domnului, în toată Siberia noastră spirituală, cum au numit nihilisții o parte a istoriei contemporane, s-au publicat destule opere remarcabile, recunoscute chiar și în afara granițelor țării. Unii, instalați în fotolii de decizie, îi cântă și-i descântă doar pe aceia care nu rezistă în confruntările cu literatura lumii. Decretându-l pe Preda cel mai important scriitor postbelic, lasă, automat, impresia că altitudinea artistică ar fi atinsă doar de el. Fals. Au stârnit romanele lui interesul cititorilor de pe multe meridiane? Nu ne amintim. Altele, în schimb, da. **Vânătoarea regală** e considerată capodoperă atât în Suedia, cât și în Statele Unite. Știm asta de la sursă, nu prin intermediari. Într-o anchetă printre studenți, realizată de profesorul Nicolae Manolescu, nici Preda, nici Ivasiuc și nici alți prozatori nu impresionează gusturile tinerilor studioși, ci tot D.R. Popescu. Iar romanul **Ora 25**, semnat de C.V. Gheorghiu, tradus în aproape treizeci de limbi, fiind la baza unui film faimos, poate rămâne în afara discuției? Numai atunci când defăimătorii lui citesc texte critice aberante, ci nu opera propriu-zisă. Într-o recentă dispută pe malul mării, din cei șase scriitori cu care am polemizat pe această temă, nici unul dintre ei nu cunoștea numele protagonistului: devenit celebru, de altfel. Cauza? Intraseră în competiție fără să citească sau să recitească pe unii autori de prestigiu. Lecturile după ureche fac rău oricărei culturi dar, îndeosebi, snobilor, care-și trădează mai devreme sau mai târziu suficiența. În locul unor discuții pertinente, după lecturi temeinice, avem de-a face cu o pălăvrăgală similară cu aceea din Poiana lui Iocan. Vina nu trebuie pusă doar pe seama celor care vor să se dea culți și responsabili de apărarea valorilor naționale, ci, îndeosebi, pe absența revizuirilor și pe emanciparea manualelor școlare. Tinerii critici au sesizat stare precară în care ne aflăm și încearcă să pună stavilă unor apologeti, duși deseori cu pluta. Înaintea oricăror partizanate și encomioane, trebuie să guverneze luciditatea și discernământul.

ana dobre

O insolită Arcă

Ca specie literar-publicistică, tableta lasă o mare libertate în tratarea, consemnarea, comentarea unor fapte diverse, a unor experiențe, idei cărora li se caută, li se evidențiază semnificațiile generale, emblematice. Ele devin, astfel, niște metafore ale vieții situându-se la granița dintre individual și general, dintre viață și literatură. Persoanele tind să devină personaje, faptul divers, excerptat, o situație de generalitate în care repetiția omenescului duce la literatură, fără literaturizare.

Volumul **Rață cu portocale** (Premier, 2002) reunește tablete publicate în „Lucașfăru”, „Contemporanul”, „Scena”, „Playboy”, întregindu-i universul literar, căci autorul, enciclopedic, deosebit de prolific, a publicat poezie, proză, teatru, critică literară și teatrală, eseuri.

Tabletele sunt incizii asupra societății românești făcute de un spirit obiectiv, cu valențele comicului și ale satiricului, un maestru al ironiei insidioase care, aplicând tehnica percepției multiplicare se străduiește să rămână impersonal și imparțial. Un spirit, un zâmbet malițios caragialian însoțesc permanent textele. Dacă ar fi contemporanul nostru, Caragiale ar scrie sigur tablete! Maxima concentrare, precizia, exigențele pe care le impune satisfac un spirit caragialian în efortul de a da, prin flash-uri semnificative, măsura timpului în care trăim.

orizont de așteptare

Rață cu portocale, tableta care dă și titlul volumului, sesizează aspectul general: lupta, discrepanța dintre aparență și esență. Ideea este: în România de azi se schimbă fără să se revizuiască și se revizuieste fără să se schimbe nici măcar pe ici, pe colo prin punctele esențiale! Dacă pe vremea lui Caragiale, T. Maiorescu acuza formele fără fond, în vremea noastră parcă fondul nu mai are forme sau formele caută alte forme eludând cu bună știință fondul. Dacă **rața cu varză**, simbol al tradiției, al fondului, așadar, a fost înlocuită de moderna **rață cu portocale**, intrarea în lumea civilizată nu mai poate întârzia...

Emblematic pentru societatea românească este **consumismul** instalat în forță după comunism (**Consumismul românesc**). **Mâncare de ciuperci**, din același ciclu, vorbește despre proliferarea criptogamelor, a bălților, a nervilor, și-n același stil caragialian (vezi finalul **Două loturi**), dă o măsură cinstei... în literatură! Cinismul literar oferă o motivație(a) scrisului și propune o clasificare a autorilor: scriitorul de vocație, exhibiționistul, histriionul, orgoliosul, cinicul. Sunt reflecții amare despre o lume literară sub semnul concupiscentei, al degradării valorilor: literatura ca mijloc de parvenire, act pur de cinism. **Chestiuni de familie** intră în aceeași categorie. Lumea literară e văzută dintr-o perspectivă decosmetizată, nefardată. În lumea mare a ideilor există și pigmei - prin umorile negre pe care nu și le pot reprima. Alte clasificări vizează alte clase sociale ca în **Clasa muncitoare și Paradisul**. În sectorul productiv, lucrurile par mai clare; la un capăt, parvenții (cu frac și mănuși albe...), la celălalt, detracții (șuți, falsificatori, prostituate, cerșetori...). Între aceștia, „o poșgiță infimă a celor ce muncesc” și care, probabil, visează... paradisul.

Alte diferențieri mucalite (**Diferențe**) se stabilesc între autorul atent la forme (bată-le vina!) și

cititorul atent la fond (dacă e, cât mai e!). **Ciorbă de burtă** pornește prin fixarea aspectului general, apoi de la aspecte insignifiante, tableta se străduiește să releve esențialul, durabilul, partea semnificativă și peremptorie. Diferența dintre Est și Vest, săraci și bogați poate fi detectată, astfel, și din simpla și banala ciorbă de burtă, căci această ciorbă banală dovedește cum poți face din coadă de câine sită de mătase. Inventivitatea se străvede mai ales aici! Un umor amăruit ce derivă din imposibilitatea spiritului de a transgresa crapulozitatea, caracterul ignar al lumii în care trăiește se insinuează aici ca și-n **Murături**, **Omul global**, **Cartierul livresc**, **Complexul Matiz**, un umor umuzian prin alunecarea insesizabilă de la firesc la nefiresc, de la propriu la impropriu. **Cozonaci** propune aceeași alunecare de la concretul obiectiv la concretul subiectiv. Cozonacul este literatura, atmosfera literară, iar stafidele bine dozate, împrăștiate, staționate, literații care-l fac să crească arătos, pufos, apetisant.

Brânza și banii cuprinde reflecții amare demitizante, în haina ironiei, a comicului, despre economia de piață. Moartea însăși e o problemă financiară lipsită de filosofia mioritică (**Jocul cu moartea**). Soluția? Înjurătura, anatimizarea autorității (**Noi ce-am face?**). Concluzia, însă, e că nimeni nu e inocent, corupția, la diferite niveluri, e prezentă peste tot de la găinării la „tepe” și „tunuri” și, prin urmare, soluția n-are... „soluție”. **Vești bune** e construită pe conotațiile proverbului „Țara moare și baba se piaptână”: moneda a scăzut (vestea rea), dar primul-ministru a dipărit un volum de versuri (vestea bună...). S-a îndulcit inflația, s-a răsturnat o realitate: **primul ministru este (și) ultimul diletant**.

Unele, precum **Atac la persoană**, au, evident, un caracter pamfletar prin forța vitriolantă a cuvântului prins în serii de interogații retorice, invective voalate. În altele, mesajul alegoriei e confuz (**Inimă de șobolan**), sensul etic nu există, iar tableta nu există în afara eticului. E un fel de micropoveste moralizatoare sau care are un **skepsis**, un chichirez al ei. Aici, e ignobil. Moartea indusă ca euthanasie e o crimă oricare ar fi argumentele!

Ranchiuna, ura, intoleranța din unele (**Pentru cine bat clopotele**) sugerează culoarea politică și imposibilitatea de a ierta. O societate nu poate intra în normalitate fără să învețe a ierta și, pe cât posibil, a uita. Prin sensul parodic, **Viața la țară** amintește de parodia lui Topârceanu, deosebindu-se prin gravitatea meditației fără speranță într-o redresare. Degringolada socială, economică, morală nu mai face posibil idilismul rural și nici șarja.

O tehnică, o structură a tabletei lui H. Gârbea sunt evidente: se enunță într-un ansamblu de idei, ca-ntr-un stufăriș, ipoteza și apoi prin procedeul, să-l numim, al foilor de ceapă, al decantării se construiește, într-un joc alternant, de la individual la general, de la propriu la figurat, un eșafodaj de imagini care au efectul întoarcerii medaliei când pe o față, când pe alta. Tehnica paralelismului fuzionează cu cea a chiasmului în efortul de a evidențiază semnificativul, semnificația dintr-un act banal. **Vin vechi** este ilustrativ în acest sens. Primul alineat propune ideea, ipoteza, cu al doilea se produce alunecarea spre sensul figurat, susținând opoziția valoare/nonvaloare, toleranță/intoleranță, „vin bun/scursură” (poșircă).

Alteori, mecanismul e invers. Se pleacă de la particular la general, de la animat la inanimat, de la concret la abstract într-o ironică personificare (**Ultimul mohican**). **Câinii și literatura** pleacă de la general la particular, de la simbolul câinelui (cel mai bun prieten al omului, inteligent etc.) consacrat

de literatura lui T. Arghezi, I. Barbu, M. Preda, I. Blaga, E. Barbu pentru a ajunge la denunțare lipsei acestui personaj necuvântător din literatură contemporană, excepție făcând R. Petrescu, pentru ca, în **Cultul damei bărbătoase**, într-un mod n lipsit de un misoginism abia disimulat, să inventeze ironic-parodic-malițios ipostaze ale feminității ce-și au prototipul în caragialienele Zoe Mița, Zița, ipostaze în registru comic, și maiestru zitatea femeilor „țepene” (Doamna Clara, Alt etc.). Sunt femeii care fac să decadă din drepturi virilitatea superioară a bărbaților reducându-i la ipostaza de simple instrumente ale umorilor lăniște Mangafale ușor de manevrat. Cultul „dame bărbătoase” impune o direcție teatrului românesc pe care, prin câteva nume (Irina Petrescu, Olga Tudorache, Mariana Mișu, Maia Morgenstern), l-cultivat cu preponderență în dauna fragilității și poeziei feminității.

Literatură și materiale de umplură se sizează grafomania onora, inflația revistelor literare și... sărăcia literaturii și a talentului adevărat literatură contemporană părand „o supă a sărăcilo chioară și nesărată”. **Romgleza** constată, la modu tragic, pericolul în care se află limba română; s-pune problema destinului (periclitat) al unei limb care după o evoluție firească de 2000 de ani a ajuns „o limbă bizară pe cale de extindere din buricu țargului spre mahalale și dinspre televiziuni spr popor”, prin preluarea, pe un fond structural românesc, a unor cuvinte din engleza americană. Invazi (insolentă) de anglicisme, țigănisme împestritează limba și o îndepărtează de fondul ei latin, ie această barbarie nu revoltă pe nimeni. Dacă i-cumva termenul bizar el însuși, **romgleza**, n-ascunde disimulat o revoltă...

O idee traversează tabletele lui H. Gârbea: ideea social-politică, antiteza între ceea ce a fost înainte de '89 și după. Sentimentul definitiv, cu alte nuanțe, de la grup la grup, nostalgia (v. **Nostalgie**). Observațiile autorului se constituie prin excerptarea aspectului din realitate, fără a fi realitate, însăși. Între fotografierea realității și transgresarea ei stă tableta. Din dorința de asanare a literaturii, a culturii, de legitimare a valorii adevărate, unele (**Păzea! Viagra poate ucide**), pe tema vocației și velleitarismului în literatură, conțin note ama sarcastice. Lipsa de orientare în praxisul vieții excesul de contemplație e bășcălit în **Surăsu Toyotei**. Morala e ambiguă, mai ambiguă decât în **Hanibal-ul lui Jebeleanu**. Paradoxurile societății umare a lipsei unor imperative morale, se regăsește în **Avantajul de a fi tâlhar**, în care revolta se conjugă cu amărăciunea. Uneori (**Prostituție și politicie**), legăturile dintre idei, situații sunt așa de paradoxale, silogismul atât de năstrușnic, încâ ai impresia că un Păcălă inteligent ia cuvintele, le trage de urechi, pentru a le atenționa să se conformeze logic la o situație nelogică într-un mod grotesc: politica este o curvă pentru că omul este un animal politic și erotic! Concluzia? Nu politica e curvă, ci politicianul... **Ariel și Piranda**. **Despre politica teatrală...**, **Modelul Astaloș**, **Lungu drum al pieșii către final**, **Din jale s-a născut programul**, **Expresii celebre**, simple consemnări ale unor aspecte prin care autorul își exteriorizează nemulțumiri secrete, par lipite artificial. Porecla în renume evidențiază tendința spre meditația gravă precum această temă deloc derizorie, relația dintre nume și destin. Unele nu depășesc particularul transfigurarea e greoaie, sensurile, băjbăite, simbolurile vagi (**Cetățeanul Kinsey și Cetățeanul-de-la-Bloc**).

Cartea are consistența unui mozaic în care autorul a îngrămădit, ca pe o insolită Arcă a lui Noe, de toate - literatură, politică, sport, teatru - pentru a cuprinde și surprinde toate aromele spre a da **gustul** contemporaneității. Maliția, satira, ironia spiritul critic se amestecă în proporții diferite, nu totdeauna bine echilibrate, într-un continuu balanță însăși, definitiv pentru un autor cu o reală pasiune a prezentului. Un caragialism al viziunii și al temperamentului ordonează în jurul spiritului caustic coloane ale prezentului în încercarea de a da o semnificație prin care esteticul transcede efemerul.

Don Quijote și nevasta lui Kien

- tot mai scii, domne'?

**bogdan-alexandru
stănescu**

O cronică dedicată unei cărți semnată de Nicolae Manolescu implică o groază de pericole. Unul dintre ele ar fi senzația (de care, atunci când o să scap o să am în sfârșit certitudinea maturității) că dau un examen. Celelalte, venind din partea altora, nu merită să fie discutate aici. Totuși, prezentul volum (**Cititul și scrisul**, Polirom, 2002), îngăduie tânărului cronicar o breșă: e vorba de o "inedită", meditație pe marginea lecturii, ce permite autorului evadarea (aproape totală) în autobiografic, dat fiind că viața acestui om se împletește laocoonic cu actul respectiv: "În ce mă privește, mă număr printre cei care nu pot trăi fără cărți. Sunt un vicios al lecturii. Am nevoie să citesc așa cum am nevoie să mănânc și să beau. Hrana pe care mi-o oferă lectura îmi este la fel de indispensabilă ca și cea materială. Resimt fiecare zi fără o carte ca pe o zi pierdută. Înainte de a mă culca seara, îndată ce mă trezesc dimineața, în călătorii, ba chiar și în tramvai, pretutindeni și oricând, citesc. Nu mă pot închipui fără să țin o carte în mână."

"Cititul și scrisul" descrie o paidee profund intimă, dar care se slujește de instrumente "universale", reductibile în principal la unul singur: lectura. Alte instrumente, "adiționale", ar fi deja legendara strămătușă, alături de care se putea cita toată noaptea, evadând de sub controlul familial (eu personal n-am avut o asemenea strămătușă, dar am recurs la alt loc comun al devoratorului de carte - lanterna), bibliotecile etc. Textul dezvoltă în jurul său cercuri concentrice, mișcări alternativ centrifuge (analepse) sau centripete (prolepse), făcând astfel din lectură un Maelstrom care adună în melanjul furiei sale emoții, istorie, iubire etc. Cartea este o confesiune binevenită din partea criticului care fusese denunțat ca fiind "lipsit de suflet". Iată că nu e așa... Dacă Marin Mincu realizează această "auto-denumire" în ciclul "Intermezzo" - dar despre care vom vorbi altădată, căci nu ni se pare cinstit să exhaustăm problema ridicată de literatura celuilalt mare critic într-o cronică dedicată altcuiva - Nicolae Manolescu o face la modul cel mai direct, înfățișând o existență filtrată prin pânza de mătase a lecturii. Sunt pagini sincere, în care-l recunoști pe profesorul ce ți-a vorbit de la catedră în anul III, dar în care descopri și silueta unui personaj ce ți-a fost oarecum necunoscut: "Nu sunt un tip metodic, neapărat, dar uneori mă trezesc calculându-mi mișcarea următoare. Cu nucul, am avut o relație foarte metodică. Stând călare, în șa, am cercetat cu multă atenție trunchiul care se înălța, sub ochii mei, în plin frunziș. Am constatat destul de repede că nu există multe variante de a mă urca mai sus. Le-am eliminat de îndată pe cele prea complicate, care ar fi pretins, de pildă, o amplitudine a piciorului peste dimensiunile mele...).

Unu: nu știam că Nicolae Manolescu nu se consideră un tip calculat (altfel nu

mi-l imaginam). Doi: a trebuit să ajung la 24 de ani ca să mi-l pot imagina cătărându-se în pom, chiar dacă în copilărie. Așa că ne întoarcem la bătrânul Murray Krieger și-i dăm dreptate în distincția pe care o face între persoana și persona criticului. Ceea ce am vrut să demonstrez (într-un mod poate pueril) a fost că această carte poate, și are toate șansele, să opereze o schimbare majoră în receptarea (ca imagine) a "avocatului literaturii române" (Daniel Cristea-Enache), cel puțin pentru cei care nu au încercat să deslușească desenul din covorul **Temelor**.

Biografia nu este urmărită metodic (aici, într-adevăr, dăm dreptate autorului când spune că nu ar fi calculat), lucru ce se pare că nici nu a stat în intenția auctorială. Sunt descrise faze, mai mult decât etape. Lucru care pe mine mă nemulțumește. Mă nemulțumește pentru că aș fi vrut să aflu mai multe; nu spun că ideea aceasta a unui pseudo-eseu pe marginea lecturii și a scrisului n-ar fi interesantă, dar lasă lucrurile neterminate. Golurile acestea nu pot fi umplute de imaginația unui lector, cel puțin obișnuit (orice ar însemna asta). De exemplu, eram curios să aflu cum s-a născut ideea de a

scrie **Arca lui Noe**. Cred că mai puțină "zgârcenie" cu biografia ar fi dat un rezultat care să înșele orizontul de așteptare al unui public obișnuit cu "dulcele stil demn și reținut". Cu alte cuvinte, autorul nu merge până la capăt. Probabil - sper - are s-o facă mai târziu.

Vă amintiți că mârșava coaliție îndreptată împotriva lui Don Quijote zidise o parte dintre cărțile scăpate din ghearele focului într-o cameră ce semăna oarecum unei "cutii negre". Vă mai amintiți și delimitarea pe care ignobila nevastă a sinologului Kien, din **Orbirea** lui Canetti o face în apartamentul acestuia, privându-l, la început parțial, de o parte din cărți. Acum imaginați-vă o combinație între cele două cazuri și veți realiza eforturile pe care un om le depune în societatea "recentă" (iață un termen care s-a impus în vorbire) pentru a urma etapele impuse de o paidee cum este cea descrisă de Nicolae Manolescu în **Cititul și scrisul**. Tocmai de aceea, rememorarea unei lupte cum este cea dusă de intelectual nu poate fi decât de natură sentimentală. Esența acestei cărți este una sentimentală. Evocările sunt punctate de câteva vârfuri emoționale, pietre de hotar, cărți care schimbă viața unui om, care-i modifică radical modul în care receptează lumea: **Mizerabilii**, **Război și Pace**, **Roșu și negru**, **Madame Bovary** ș.a.m.d. Un alt factor important în dezvoltarea personalității unui "citor" este descendența: genealogia permite evocarea unor străbunici și bunici care au lăsat documente

interesante în urma lor, unele dintre ele având chiar scripuri pline de umor.

Așa cum am mai spus, cartea evită dezvăluirile, senzaționalul, amănuntul picant, propunându-și din start să o facă Arestarea mamei dă naștere unei descrieri făcute în scris de către copil, "document" ascuns cu grijă de familie, pentru ca apoi să fie făcut pierdut. Totul duce la cele două acte înrudite: cititul și scrisul.

"Jurnalul marchează faptul că acel care scrie nu mai este capabil să aparțină timpului prin fermitatea obișnuită a acțiunii, prin comunitatea muncii, a meseriei, prin simplitatea cuvântului intim, prin forța ireflexiunii. El nu mai este istoric la modul real, dar nici nu vrea să piardă timpul, și cum nu mai știe decât să scrie, el scrie cel puțin la cererea istoriei sale cotidiene și în acord cu preocuparea fiecărei zile..." (Maurice Blanchot, **Singurătatea esențială**). Deși Nicolae Manolescu nu ne dă aici un jurnal (cu excepția unor fragmente din finalul cărții), mi se par fascinant de potrivite rândurile lui Blanchot în contextul de față: criticul, omul politic, omul "istoric", se retrag într-un recul melancolic din fața timpului, pentru a exploata (disimulat, sub forma unui eseu), timpul trecut,

Nicolae Manolescu

La ce simți bune cărțile? Mi-e cine să răspund la nești și la umor. După trei foarte bine fără să citiți. Amintire de oameni n-au desbisi niciodată o carte. A vrea să le scrie și pierd o totuși cu a explica tenii sunt jumătate muzicisti în Mozart. În ce mă privește, mă număr printre cei care nu pot trăi fără cărți. Simți un trecut al lecturii. Am

CITITUL ȘI SCRISUL

nevoie să citesc așa cum am nevoie să măntrec și să beau hrana pe care mi-o oferă lectura îmi este la fel de indispensabilă ca și cea materială. Resimt fiecare zi fără o carte ca pe o zi pierdută. Înainte de a mă culca seara, îndată ce mă trezesc dimineața, în călătorii, ba chiar și în tramvai, pretutindeni și oricând, citesc. Nu mă pot închipui fără să țin o carte în mână.

POLIROM

oarecum pierdut (acțiunii), dar recuperabil prin *re-lectură*. Recitind cărțile (care marchează faze intime ale vieții), recuperezi timpul pierdut.

Autorul povestește cum, în tinerețe, o fată îi dă un bilet pe care sunt scrise cuvintele *I love you*. Neștiind deloc engleza, nu reușește cu ajutorul dicționarului să interpreteze sensul propoziției; relația moare din fașă. Asta ar fi explicația auctorială. Dacă ne este permis să scotocim un pic prin pliurile textului, înclin să cred că neștiința a fost doar un pretext pentru a o îndepărta. Asta ca să încheiem într-o manieră mai puțin filosofică. Nu credeți autorul pe cuvânt!

Linda Maria Baros

Amurgu-i departe, smulge-i rubanul!

Editura Academiei
Internaționale Orient-Occident

Linda Maria Baros este o poetă de 21 de ani, traducătoare de limbă franceză, studentă "în" Litere la Sorbona, premiată în 2001 la festivalul parizian *Le Printemps des Poètes*. Formația francofonă a autoarei se recunoaște și în titlul ușor retoric, cu inflexiuni exotice, al volumului de debut **Amurgu-i departe, smulge-i rubanul!** "Ruban" înseamnă "panglică", iar "ruban de machine" e panglica mașinii de scris. Titlul se poate citi ca îndemn la sfășierea vâului livresc aruncat pe realitate (o realitate "îndepărtată", prin poezie) sau, dimpotrivă, ca aluzie la caracterul livresc al oricărui "amurg", real ori imaginar.

Amurgu-i departe, smulge-i rubanul! (în curs de publicare, în versiune germană-franceză, la München) este un volum unitar valoric și ca tematică, anunțând o conștiință poetică matură.

Luisa Maria Baros propune un model modernist, în descendență rilkeană, un hieratism ritualic, un echilibru și o tonalitate care trimit spre sonoritățile antice, în prima parte, o poetică a vagului cu bruște zvâcniri de imagini șocante, dispartate, de factură suprarealistă, în a doua parte a volumului.

Poezia Lindei Maria Baros este "feminină", dar nu în sensul poeziei feminine șazeciste, în sens "existențial", ci în sensul unei subtile retorici. De altfel, eul liric nu-și deconspiră "feminitatea", este mai degrabă un eu impersonal, care asistă, ca martor "implicit", la tainele celebrate de Poet sau, în al doilea ciclu al volumului, se folosește de ambiguitățile persoanei a doua. Cele două cicluri de poeme corespund unor perspective (voci) diferite: una masculină, în primul, intitulat *Masa la care beau poezii* și una feminină, în cel de-al doilea, care poartă titlul volumului, astfel încât "vocea" impersonală a poetei s-ar compune, androgin, din aceste două voci distincte.

Masa la care beau poezii valorifică, mai mult ori mai puțin conștient, sugestiile unui poem despre Inorog, din *Sonetele către Orfeu* ale lui Rilke: inorogul "este făptura ce nu este", existând monadic într-o stare absolută, increată, androgin-narcisistă. Iubirea îl transformă în "făptura pură" care, în vis, se contopește cu Fecioara și cu Oglinda-de-argint. Legenda Inorogului devine, pentru Rilke, definiția paradoxală a "făpturii" poemului, care "este și nu este". Linda Maria Baros dezvoltă aceste sugestii, păstrând ambivalența sacru-profana (poetul-bețiv, poetul-amant), real-imaginar (opoziția lut/aer): "Masa la care beau poezii este frământată din lut/ La ei vine Inorogul/ își trage un scaun pe-aproape și bea/ Scot triluri înalte din miezul luminos al vinului/ limbile lor împleticite./ buzele lor învinețite de-atâtea femei tinere.// Iar Inorogul, din neatentie/ tot aplecându-se asupra paharului./ le scrijelește pe frunte cu cornul lui/ versuri sublime./ pe care până dimineață/ nu le mai știe nimeni.// La masa de lut și de aer la care beau poezii."

Poetul, fiindă diafană, trăiește o indicibilă tragedie, cu evidente conotații christice: "Stau ca niște crucificați poezii, între două femei/ de aer/ atinși în coastă de sulitele aurii ale vinului./ (...)" (replică, poate, la stănescianul "Poetul stă în sine însuși ca un spânzurat de-o creangă"). În alt poem citim despre noaptea de iubire dintre poetul, "întins pe canelura prăpastiei dintre veghe și somn" și "cea mai frumoasă femeie", poezia, mireasă neagră, care îl "înconjoară cu limba ei rotitoare", "sorbindu-l".

Sfârșitul ciclului coincide cu "plecarea" orfică, spre moarte, a poezilor, o îngropare progresivă a trupului în pământ, dezgropare-eliberare a cuvântului originar: "Uneori, ca niște alcătuiți de aer./ se ridică și pleacă./ de la masa la care beau poezii./ Pare că se depărtează de noi înstrăinați/ și tot mergând încolo/ picioarele li se afundă în

pământ/ până la gleznă, până la genunchi./ întră în pământ până la brâu./ aduc cu unii care s-au ridicat pe jumătate din mormânt./ Apoi se adâncesc în pământ până la inimă./ până la umeri./ (...)/ îi auzim multă vreme cum caută acolo, în adâncuri/ cuvântul care a fost la început./ Și tot mai frumoase răsună versurile cântate/ de gura lor plină de pământ./ (...)"

Celălalt ciclu, mai dinamic, conține variațiuni pe tema: "Te pierzi uneori, pe falezile de ceară" (primul vers al acestor poeme), dovadă o sensibilitate diferită, care percepe cu acuitate spectacolul disoluției eului: o "pierdere" calmă, livrescă ("fowlesiană"), oarbă ori dureroasă, contorsionată. Melodicitatea, fluența versurilor sunt tulburate de rupturi de tonalitate, în structura imaginii și a discursului: "Te pierzi, uneori, mistuită, pe falezile de ceară/ în nara de sepie a nopții./ Scripeții suieră./ Octombrie se despică-n pământ./ (...)" Pare că acel "tu" feminin își așteaptă, pe livești "fazele de ceară", veritabilă Euridice și "French lieutenant's woman", iubitul pierdut...

Ilie Vodăian

Schimbul de noapte

Editura Paralela 45

Volumul de debut al lui Ilie Vodăian conține poeme în proză și în versuri, de o valoare inegală (autorul cade uneori în capcana sentimentalismului), unele superbe (cum ar fi *călătoria*, primul text al volumului, care trezește în cititor un foarte generos "orizont de așteptare"), altele, pe alocuri, obscure ori minore (o macedonskiană "Eladă", cu rime pereche).

Cu toate inegalitățile de stil, tonalitate și valoare, poemele lui Ilie Vodăian se circumscriu unei poetici coerente: un expresionism, în genere senin, un vitalism structural care coincide cu voința de autenticitate, de transmitere neperversită a emoției poetice. De aici și prospețimea poemelor, "poezia realului" (M. Bârsilă), în sensul unei poezii a lucrurilor, foarte concrete sau în sensul unei sincerități a lirismului care ne-ar permite confuzii interzise de teoria literaturii, cum ar fi cea dintre autorul real, implicit, implicat etc.

Poemele s-ar putea grupa în trei tipologii tematice. Prima, poezia realului, o poezie a sentimentului și a evenimentului biografic, redată în poem ca într-un jurnal, prin notații "realiste" sau pictural-impresioniste. Celelalte două, oarecum convergente, ar fi tema călătoriei și a căutării inițiatice, sub semnul căreia se deschide volumul și tema christică (motivul recurent al *Cinei de Taină*), care-l încheie, conferind noi înțelesuri

galaxia cărților

simbolismului călătoriei. Tonul devine, în aceste poeme, grav, oracular, s-ar putea vorbi și de o ferveoare a discursului cu implicații religioase.

Poemele se construiesc prin juxtapunerea imaginilor, de cele mai multe ori proaspete, uneori șocante, altelei emetice ori retorice, conducând "în trepte" spre revelarea semnificației, în finalul poemelor.

Primul poem (în proză) al volumului anunță o sintaxă specială, cuvintele alăturându-se firesc, nedespărțite de semne de punctuație, ca într-un dicteu automat: "stau la fereastra alergărilor și privesc cum toate trec cernite în spate fugind sau din dreapta spre stânga urmărit de noapte sunt încă treaz distanța e lungă șederea mă poartă pe roți trec toate ca niște dricuri trase de fauni..." Autorul preferă totuși sintaxa tradițională, revenind doar sporadic la această formulă, care-l prinde atât de bine...

Ilie Vodăian este un modernist de esență platoniciană, pentru care esteticul, etica și metafizicul sunt congenere. Interogația morală ori existențială, ascetismul ori materialitatea cunoașterii, dragostea, emoția și frumusețea, poezia și realitatea sunt concepute solidar, în efortul de conturare a unei paradigme poetice totalizante și, deci, salvatoare.

Nicolae Rotaru Amintirile unui terorist - Dosarul Ramida

Editura Timpolis

Romanul prolificului autor Nicolae Rotaru (între 1984 și 1999 a publicat 19 cărți), **Amintirile unui terorist**, este proiectat în trei volume, **Dosarul Romida** inaugurând odiseea teroristului de profesie Radu Notaru, anagramă evidentă a numelui autorului.

Roman de aventuri, politic și parodic, cu un statut voit dublu, de ficțiune și memorialistică, **Amintirile unui terorist** urmărește nașterea, creșterea și "înflorirea" revoluționară a personajului central, un foarte simpatic și "onest" erou, care are foarte multe de spus: securistul. Lipsit de orice inhibiții, aplicând probabil tehnica sfântă a "terorizării teroristului", autorul, care a lucrat, cum aflăm din *Autoportretul* plasat la începutul romanului, în Trupele de Securitate ale Jandarmeriei și ca ziarist, în Ministerul de Interne, dezvăluie, prin intermediul personajului său, detalii, secrete, întâmplări, adevăruri legate de ceea ce s-a întâmplat înainte, în timpul și imediat după așa-numita "Revoluție". Mistificarea, crima, teroarea, farsa, absurdul, minciuna, diversiunea sunt învăluite de un umor benefic, ironic și autoironic. Tragedia absurdă a "Revoluției", în care "naivii" încă mai cred este deconspirată; pentru a nu cădea în sentimentalism și acuze inutile, romanul își păstrează permanent aparența unei parodii, prin tonalitate și perspectiva, ludică, a eroului, care participă el însuși, din motive de supraviețuire, la acest carnaval amețitor al minciunii diversioniste.

Roman bine construit, cu narațiune alertă, palpantă fără să cadă în zona (para)literaturii de senzație, cu dialoguri vii, personaje pitorești și delicioase comentarii "teroriste" (adică incommode, nu doar pentru oamenii politici, cadre, securiști, ci și pentru oamenii de bine de pretutindeni), romanul lui Radu Notaru, alias Nicolae Rotaru urmărește, în fond, scopuri serioase, cum ar fi "reamintirea" unor adevăruri încă incerte ori prea repede date uitării.

Pagină realizată de
Raluca Dună

1) **Vămile depresiei** (Marius Tupan), proze, Fundația Luceafărul.

2) **Regina nopții** (Miron Țic), Editura Călăuza.

3) **Jocurile alterității** (Maria Șleahțișchi), Editura Cartier.

În ultima vreme s-a întâmplat să evoc vechea boierime românească, să semnaleze rolul ei extraordinar în istoria noastră, rectificându-mi o anume imagine, pe care am propus-o și cititorilor mei. În timpul comunismului nu putuse fi vorba de așa ceva, din interdicții politice, dar eu însumi credeam întrucâtva altfel: fusesem format înainte de odiosul regim, în atmosfera naționalismului democratic și populist, care domina societatea de atunci și mai ales învățământul: boierii erau, dacă nu factorul negativ, totdeauna cel dezagregant, ei intrigau împotriva domnului pus pe fapte mari, îl trădau ușor pe acesta, dacă nu-și trădau chiar "țara", ei i-au exploatat pe țărani și au fost niște privilegiați totdeauna abuzivi. Acuma nu mai cred astfel și, indiferent de păcatele care se pot constata, ei au fost factorul principal modernizator și, prin aceasta, dar și prin dinamismul unora dintre ei, au determinat progresul țării, într-un mod în care Istoria le datorează măcar recunoașterea, dacă nu și recunoștința. În imensa lor majoritate nu au fost doar cuceritori de activismul secolului democratic și chiar de revoluționarismul lui, ci au făcut însuși istoria "regenerării naționale", cum a fost numită în epocă. Dar au mai fost și alții, care și-au consumat existența în tihnă, la moșiile, conacele sau casele lor; chiar și acolo au însemnat un factor de progres pentru lumea țărănilor din jur - fie și unul cam scump plătit.

...Familia Jurgea-Negrilești a fost una dintre acestea (se pare că în Moldova numărul lor a covârșit pe celelalte), ceea ce însuși ultimul vlăstar observă punând totul pe seama "influenței" rusești sau poate poloneze - căci mulți nobili din această ultimă etnie, marginalizați de țarism, s-au resemnat să ducă o viață de țară, în afara politicii la care n-aveau acces și a marilor ranguri. Le rămăseseră însă averile, ceea ce până la primul Război Mondial a caracterizat și boierimea noastră. Cea care s-a lăsat cunoscută, ba chiar a ajuns la celebritate, beneficiind și de onorurile Istoriei, a fost doar o parte, regimul liberal fiind, până la dispariția sa, unul al meritocrației: artiști sau intelectuali de înalt nivel nefiind împiedicați să se afirme, de la Th. Pallady și H. Catargi, la M. Jora și C. Brăiloiu, dr. I. Cantacuzino, dr. Matei Balș, dar și Al. Rosetti sau Alex. Ghica, academicieni chiar în comunism... Însă au existat și supraviețuit nu ca o clasă, ci ca o sumă de indivizi pe care-i întâlneai la tot pasul în sferile culturale, artistice, de înaltă intelectualitate. (Eu am cunoscut încă din adolescență câțiva asemenea aparent "inutili", care reprezentau altceva decât o "sare" a vechii societăți și am făcut chiar un personaj în romanul meu, *Seara târziu* - 1988 -, în care înfățișez ceva din lumea bucureșteană din anii de după moartea lui Stalin.) Am fost acuzat că-i privesc fără cordialitate, chiar cu ironie; pe unul l-am sfătuit să-și scrie memoriile, date fiind multe lucruri pe care le-am aflat de la el și la care fusese martor. Acolo, notez că l-am jignit și că-i înțeleg ezitarea: atunci când nu ai făcut nimic de seamă, e puțin jenant să exploatezi doar isprăvile și destinele altora, cu adevărat interesante.

Ei, bine, Jurgea-Negrilești dă o categorică replică unor astfel de amprehensiuni: el, înainte de orice, a trăit și a observat multe și

Meritul de a nu fi făcut nimic (II)

alexandru george

a trecut în altă lume nu ca un elegant inutil, ci ca un scriitor, ca un intelectual care nu urmase nici patru clase primare, dar care știa să vadă în mod firesc și, tot așa, să scrie. Un amator, prin lipsa de ambiție artistică, un diletant prin lipsa de calificare cu diplome, și, totuși, un scriitor prin rezultatele unei "munci" fără efort. Nimeni nu i-ar putea retrace calitatea de boier; ca artist nu poate culege decât laude, deși acestea îi împing succesul pe altă orbită socială și a intelectualului.

Am spus că această carte se constituie din consemnări de întâmplări fără interes pe plan în primul rând general în care s-a aflat cuprins, și contacte, relații cu o lume, arareori din episoade în care s-a întâmplat să întâlnească mari personaje istorice. Aici, mai ales, e latura forte a omului de lume pe care doar opera sa scrisă îl scoate din această condiție. Iată un exemplu din tinerețea tânărului, proaspăt venit în Capitală și aflat la Palatul Crucii Roșii, o lume necunoscută: "Pe vremea aceea se mai purtau, la solemnități, jachete și redingote. Erau acolo multe chelii

celebre, multe cefe congestionate de strânsoarea ștaifului și multe burți care nu mai îngăduiau nasturilor să se întâlnească

cu butonierele.

După atâta tăcere impusă de discursuri, toți se luau la întrecere cu trâncăneala. Larma era în toi, când, deodată, se făcu liniște. În cadrul ușii principale se înființase un domn cărunț, înalt, care, cu pași mari și măsuțați, se îndrepta spre Costinescu. Avea o figură de icoană bizantină, cu niște ochi superbi. Prin felul în care se mișca nepăsător, dar destul de mlădios, din privirea lui care trecea prin toți cei prezenți, ca și cum n-ar fi existat, dar și prin ținuta vestimentară necăutată, avea ceva care inspira o curiozitate vie.

- Cine e domnul? am întrebat pe cineva de lângă mine, cu toată candoarea unui provincial de Tecuci

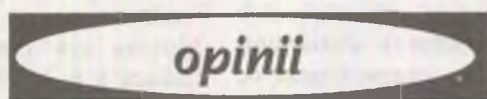
- E Ionel Brătianu, mi-a șoptit un domn bătrân.

Așadar, acesta era omul cel mai detestat, cel mai discutat, cel mai invidiat și poate cel mai interesat al vremurilor de atunci /.../ Astfel, sunt întru totul de acord cu Maurice Paleolog, care susține că de la Capo d'Istria (favoritul lui Alexandru I și ministru de externe al Rusiei), Europa n-a avut un om de stat mai frumos și mai chipeș. Dar nu pretind că avea ceva de sfânt. Vreau doar să spun că, spre deosebire de Carol al II-lea, Brătianu avea clasă. Era un ambițios care iubea puterea. Nu era robit nici de farmecele femeilor, nici de coniac, de care Carol abuza, și nici de fast. Pentru putere era gata să facă orice, însă într-un anume stil, pe când Carol n-avea nici un stil. Brătianu se apropia de un condotier, pe când Carol avea toate trăsăturile unui gangster" (p. 236-237). Nu discut acuma justețea acestor observații; mă limitez să subliniez stilul de abordare și calitatea admirației. Suntem la antipodul unui C.

Argetoianu (un boier autentic și acesta!), la stilul lui fără reținere, de bădăran ostentativ, pentru a nu mai vorbi de memorialistica lui Pandrea sau a lui C. Beldie, din care desigur că se pot reține caracterizări și informații despre lumea de atunci, chiar despre protipendadă, scriitorii care au aspirat în comunism la "zugrăvirea" unei lumi ar fi trebuit să se lase de meserie sau măcar de asemenea subiecte.

Am spus că Jurgea-Negrilești nu face cronică istorică a faptelor sau evenimentelor mari, el consemnează situații, momente de contact, figuri așa cum i-au apărut lui. Iată prezentarea lui Ion Antonescu, zărit pentru prima oară în preziua căderii acestuia: "Eram acolo, într-o dimineață. Inspectam șantierul care-mi era foarte cunoscut, când, deodată, m-am pomenit cu un bărbat care se uita cum dintr-un camion se descărca ușa blindată de la adăpost. Fiind cu spatele la mine, nu l-am recunoscut, dar după obicei am început să-i studiez îmbrăcămintea, care era cu totul neobișnuită. Avea cizme de călărie din piele de vițel, de culoare deschisă, care, după croială, trădau Anglia. Asemenea cizme se lustruiesc cu os de miel - și, după aspectul lor, proprietarul avea un valet sau o ordonanță care se pricepea. Nici pantalonii nu erau de la noi. Erau niște splendizi «breeches» bej, inegalabili. După cum numai Madridul știe să facă chiloși de toreadori, tot așa numai Anglia cunoaște secretul acestor pantaloni. Mai menționez o cămașă albă, imaculată, fără cravată, peste care avea un fel de jiletcă din antilopă cu nasturi de corn, cum am văzut, când s-a întors cu fața. Cred că jiletca era de la Viena, fiind dintre cele purtate de grofi, când stau la țară. Antonescu fusese cândva atașat la Londra. Știam asta, dar nu mă așteptam să fi prins rafinamentul britanic atât de bine. Deodată, m-a observat" (p. 387). Abia după această introducere care este un adevărat poem de comprehensiune și de inteligentă punere în pagină, urmează și judecăți asupra omului. Căci Antonescu îi cunoștea "familia" încă de mult, legăturile lor ignorate se stabiliseră pe alte căi decât pentru omul comun. Impresia generală este completată de micul incident al enervării violente și foarte elocvente a dictatorului, care nu voia să i se construiască acel adăpost, și restabilirea liniilor de comunicare; căci omul, adaug eu, se simțea bine printre reprezentanții lumii pe care o eliminase și o va duce de răpă.

Finalul spune ceva mult defavorabil despre cel care-și trăia ultimele clipe de măreție, dar o face învăluit, prin formule contradictorii, date ca aparținând conului "Costică Argetoianu: «Era tăcut și era rău, «două» însușiri rare la noi. Dar trebuie să recunosc încă o calitate: era incoruptibil»" (p. 388).

opinii

marin mincu

Amuzament estival pe marginea unei false „scrisori de la Olănești“ sau despre absența spiritului aristocratic la optzeciști

În general, citesc revistele din provincie în mod intermitent din cauză că nu le pot procura la timp. Acum, am în mână un număr din „Vatra“ (2-3/2001) și, după ce m-am plictisit enorm urmărind interminabila anchetă despre „moartea speciei cronicii literare“, mă amuz copios cu lectura palpitantă a unei „scrisori de la Olănești“ de Alexandru Mușina, intitulată „Cine mi-a mâncat sandvișul? sau cum se naște o generație literară“. Este vorba de panseurile intoxicate de provincialism ale poetului de la Brașov, deghizate hazliu într-un fals „epistolar de la Olănești“, întreprinut cu criticul Al. Cistelean. În aceste texte vesele, cu caracter confesiv, poetul brașovean cugetă intens asupra situației sale în contextul dat, dezvăluind o risipă jucăușă de inteligență constipată și un umor negru, specific componenților promoției optzeciste. Este cu adevărat instructiv să-l citești pe Alexandru Mușina pentru a-ți face o idee mai precisă despre extracția morală ignobilă a celor din preajma sa; în același timp, din reacția meschină de invidie ranchiunoasă se poate deduce etalonul literatului optzecist, marcat irevocabil de absența unei minime generozități în raporturile cu congenerii sau cu ceilalți scriitori. Toată lumea știe că grupul de la Brașov (adică Alexandru Mușina, Gh. Crăciun, Andrei Bodiu și alții) a făcut o „echipă de asalt“ cu un comandor, criticul Ion Bogdan Lefter, ales șef etern al grupării ASPRO, ale cărei ședințe de lucru s-au ținut numai la Brașov; eu însumi am fost invitat la Universitatea din Brașov chiar de către domnia Gh. Crăciun și Al. Mușina, și, atunci, în acea împrejurare, dl Lefter era nelipsit, fiindu-i acceptată fără crâcnală poziția de lider ideologic de către organizatorii colocviului. (Cu ocazia respectivă, dl Lefter - în controversă cu mine - a rostit o alocuție nefericită, susținând că *Istoria* lui G. Călinescu este „o pacoste pentru cultura română“). Insist atât asupra proverbialelor legături simbiotice dintre Alexandru Mușina și Ion Bogdan Lefter fiindcă, brusc, în mod inexplicabil, în această „scrisoare“, poetul brașovean se transformă într-un detractor acerb al Lefterului bucureștean; de ochii lumii, ca să nu pară că ținta atacului său furibund este doar acesta, i-l asociază și pe tânărul „fracturist“ Marius Ianuș, pe care recunoaște sincer că „l-a primit în casă“. Apare și aici întrebarea firească dacă, după ce „primești pe cineva în casă“, este tocmai „chic“ ca apoi să-l bârfești în piață, sau poate că tactica lui Mușina a fost să-l „primească în casă“ pentru a avea ce bârfi după aceea.

Ca unul dintre liderii recunoscuți ai „colcăielii“ optzeciste, Alexandru Mușina dovedește că îl cunoaște bine pe exponentul ideo-

logic al grupării, Ion Bogdan Lefter, desenându-i un portret caricatural, de o dură exactitate, ce frizează limita actului calomniant. Prefăcându-se că-l „analizează“ pe Marius Ianuș care, tot în „Vatra“, a publicat niște texte „injurioase“ la adresa lui I.B. Lefter (cum le taxează chiar Lefter în același număr al revistei, în P.S.-ul răspunsului său la ancheta despre cronică literară). Al. Mușina se folosește, de fapt, de împrejurarea ivită pentru a-l încondeia nimicitor pe Lefter. Astfel, pentru Al. Mușina, când „zici Ianuș, zici Lefter“, căci „asocierea dintre cei doi nu e întâmplătoare. Au multe în comun (dincolo de marile deosebiri); amândoi sunt ariviști, amândoi afișează principii pentru a le încălca, amândoi nu cred în idei (deși le flutură), ci în Sandviș, amândoi sunt puși pe reușită în lumea literară. Nu știu dacă e semnificativ, dar amândoi au soție, respectiv prietenă, poetesă/prozatoare (*talentate!!!*), două «mâțe blânde care zgârie rău»“. Deși, într-o paranteză, recunoaște că „asta e deja bârfa, ce nu mai are legătură cu sacrosancta *Istorie Literară*“, Al. Mușina, abia antrenat în exercițiul polemic, continuă dezlănțuit: „Ianuș e «din popor», cu comportament de nihilist (urlă și înjură, urăște pe toată lumea, până i se «astupă» gura sau e «cumpărat» cu un Sandviș adecvat). Lefter e de «familie bună» și a avut/are un comportament tipic pentru un *aparatic*...“. Deoarece i se pare că n-a spus destul, lanțul „disocierilor“ acuzatoare se întetește cu violență „teoretică“ tot mai îndârjită: „Ianuș e un *mitocan* (inclusiv în sens etimologic) care vrea să parvină, Lefter e un *burghez* (inclusiv în sens etimologic) care a parvenit: de fapt, a păstrat - într-un meu diferit - statutul familiei din care provine“. Urmează diagnosticarea necruțătoare: „Dacă nu ar fi paranoia sa discretă, chiar ar fi un *factor civilizator* până la capăt (el este un bun profesor - și e perceput ca atare de studenții lui - numai că, mediocru, funciamente, dar neasumându-și mediocritatea în ceea ce are ea bun, devine *castrator*, *mediocrizator*). Un mediocru (discret) paranoic nu poate ajunge decât un (mic) dictator“. Dar, simțind că nu l-a demolat de tot pe fostul său șef literar, Al. Mușina revine cu noi amănunte „semnificative“: „Ca teoretician al postmodernismului (atenție, nu al generației '80) e mai degrabă harnic și confuz. E acceptat, nu iubit, nu respectat între cei mai valoroși congeneri. La fel, cei mai tineri (cei care contează în *literatură*) nu sunt discipoli de-ai lui“. Ca să-l strivească definitiv, face calculul cu cât îl întrece Lefter pe Ianuș în încasarea „sandvișurilor“. „Aici, Lefter e (încă) mult mai tare. Dacă socotim un sandviș la 0,5 dolari, atunci, în ultimul an, cu «Observatorul cultural», Lefter a mâncat cam 200.000 de sandvișuri (zic gurile rele). Ca să le mănânci, trebuie să le ai, să faci rost de ele.

intermezzo

Ianuș are de ce să spumege, de ce să fie irvidios“. În sfârșit, se îndură să încheie: „Di lehamite, voi trece rapid peste subiectul Lefte Evident că nici pe departe nu e imbecil. Doar mediocru. Doar suflet de *aparatic*, care-l zâmbește și te lovește pe la spate“. Totuși, își amintește melancolic de „prietenia“ lor și se îndulcește puțin, deși, întărâtat ca un bulldog nu-i vine să-i dea drumul din gură: „Într-o vreme, am fost prieteni (credeam eu). I chiar un băiat de treabă, *până nu-i stai în cale*. E un *aparatic* «cu față umană», ge Iliescu. Și, paradoxal, vocație de luzăr“. Nu mai are importanță ce mai spune, în continuare, Al. Mușina despre Marius Ianuș, din moment ce acesta „cu bani și cu putere, nu s-ar deosebi de Lefter“, cel „cu revistă, cărți publicate, prodecan la Literele din București“! Este evident că Ianuș și „cuminței“ de teapa lui sunt ahiați să stea la „călădrică“, sub „pulpana“ optzeciștilor, uzând de cameleonisme, lingușeală gregară și lovituri pe la spate. După cum reiese din text Al. Mușina cunoaște bine lucrurile acestea pe care le-a practicat el însuși. Nici nu e de mirare, întrucât el a fost prieten bun cu I.B. Lefter, iar pe Marius Ianuș „l-a primit în casă“ ca să-l formeze și să-l instruiască.

Trebuie să spun că această delatiune fetidă la adresa literaturii în general (dl Mușina are pretenția că face „*Istorie literară*“) și la adresa unor scriitori actuali mi-a trezit un sentiment teribil de greață. În fond, cel care scrie astfel - atât de infamant - despre prietenii lui este alcătuit din *aceeași materie reziduală*. În urma colportării acestor bârfe, cel care apare în poziția cea mai scabroasă este chiar el, Mușina; dacă doi literați se ceartă, nu este indicat să te amesteci în lăturile toxice, scurse în timpul spectacolului degradant. Este mai abject ca tu - după ce le-ai fost prieten fidel și i-ai primit în casă - să vii la sfârșit și să arunci cu noroi în amândoi, teoretizând ignar despre „mâncatul sandvișului“. Caracterizându-l atât de drastic pe Lefter, Mușina se caracterizează pe sine și pe unii exponenți ai optzecismului, al cărui slogan declarat a fost și este „Sculați-vă voi ca să ne instalăm noi“. Nu prea se întrevăd argumentele prin care autorul „scrisorii“ susține că se detașează de Lefter (și el a ajuns conferențiar după Revoluție, ca și Lefter sau ca și Gh. Crăciun, după ce au predat la școala elementară; și el este patron de editură ca și Călin Vlășie, cu care era prieten, iar acum este în concurență de afaceri editoriale; și el s-a lăsat și se lasă adulat de „cuminței“ din promoțiile mai noi, altfel de ce l-ar fi „primit în casă“ pe Marius Ianuș?). Al. Mușina se laudă tanțos că „s-a oprit asupra acestei colcăieli fiindcă i-a permis o *fiziologie a provincialului literar*“; probabil că - ținând seama de simțul autoironic care nu-i lipsește - se include și pe sine între acești „provinciali literari“ căci, prin vocația generațională, el nu se deosebește prea mult de Lefter sau Ianuș. Nu întâmplător, Luminița Marcu l-a numit recent „nașul din provincie“ într-un articol incisiv din „România literară“.

spectacolul inimilor de ceară

au venit ei cu târnăcoape și buldozere
și m-au pus la marginea orașului
m-au făcut fâșii-fâșii și-au început să umble tractoarele
cu șenile de mi-au împins
oasele și inima în degete și în ele au făcut loc
pentru panopticum
și-au zis 10000 intrarea

au așezat apoi cu multă grijă poduri de fier
să nu se murdărească lumea de vopsea
căci mă vopseau o dată pe săptămână
să nu se vadă că-i piele și-i sânge

mi-au luat și inima
au pus-o într-o cușcă spuneau veniți să vedeți
cea mai mare inimă din lume
o umflaseră ce-i drept cu pompe îi puseseră panglici
o făceau în fiecare zi mai mare
până se sparse de tot
atunci mi-au dat-o înapoi
așa spartă
și-au zis 5000 intrarea când nu mai venea lume

și au adus oglinzi din acelea
în care îți rămâne chipul pe ele și după ce pleci
numai că se scurgea dintr-o oglindă în alta
și se făcea o față mare și se tot auzeau țipete de-acolo
noroc că s-au spart repede
oglinzile astea nu trăiesc mai mult de două săptămâni

și când au plecat toți iar a venit pustiul

apoi m-au făcut fabrică de clopote
și iar au intrat cu buldozere și iar au tăiat și iar au zis
că-am găsit ceva
că de-acum nu mai facem clopote din fier ci din carne
și-o să punem sângele să se lovească până o să sune
de-o să vină iar lumea
și-o să legăm de fiecare copac câte un clopot
din ăsta de carne și sânge

fiecare să-l aibă pe-al lui
să-l bată de câte ori se va naște cineva

ziua de 12

în dimineața de 12 nu-mi rămânea decât să fiu foarte grăbit
voiam să uit cât mai repede
noaptea
trăisem mult nu mă mai temeam de viață

era cald aerul deveni vâscos lipindu-mi-se de piele
ca un alt trup
“azi îți vei ști și nașterea și moartea”
podeaua începu să se încline spre dreapta spre stânga
ca și cum
corabia se înfipsea în mâl iar apa o învârtea rotindu-ne
ca acele unui ceasornic
eu și camera

“am ieșit din ea afară poate ieri de am fost în oraș
am cumpărat o pâine
am mers cu tramvaiul opt ore de la un capăt la celălalt
până călăuza a oprit a zis că are nevastă casă
nu poate e prea crunt pentru un singur călător
la ce bun doar pentru un singur călător
că am casă am copii m-a uscat de tot drumul ăsta pusti
în care nimeni n-ajunge la nimeni
a plecat pe câmpuri spre mare e furtună acolo înecații
sunt frumoși trupurile lor devin insule
cum să nu îți vor săruta ochii orbi întoarce-te să mergem
ca mereu
opt ore nesfârșite ne vom duce unul pe celălalt de la un mal
la altul al orașului
fără să ne pese unde se termină ziua de 12
și unde încep celelalte
trăisem mult nu mă mai temeam de viață
și noaptea se lăsa ca o imensă mare
peste tot acest pusti

teodor dună

drumul pe ape

stau la etajul trei ceasul arată doișpe am o ușă
pe care-o țin închisă
afară plouă și de când plouă ceasul arată doișpe
eu cred că e cineva în spatele ușii o împing cu umărul
și carnea mi se întinde pe lemn ca o tentaculă
acum am o ușă sub piele zic râd
plec de lângă ea
începe să se zbârcească să răsuflă cade pe podele
și-n spatele ei rămâne zidul râd acum n-o să mai intre
nimeni nici ploaia

la doi stă o femeie care nu-mi e mamă
de când plouă a înnebunit se lovește de pereți se crede
fără viață
a rămas cu o mână în zid au luat-o cu zid cu tot
n-am vrut să văd nimic îmi putea fi mamă zic râd
dar mă sperie ceasul care ticăie și nu se mișcă
și el ticăie și eu bat sau altcineva bate în ușă
el ticăie așa a moarte în ora doișpe
eu sar pe ușă
era jos dar mă reped la ea o strâng tare cu palmele
mereu poate fi cineva în spate zic râd

dar repede încep să cadă pești din tavan se face frig
sunt peștii pescarului de la patru
iar a ajuns la poli
iar ne-ai dus departe îi strig
lui ceasul îi ticăie la unu și el bate cu lopețile apa
aruncă peștii în corabie
unde ne oprim bătrâne îi strig ținându-mi ușa cu tot trupul
și iar pielea începe
să crească ca un întuneric pe lemnul ei
o iau o arunc în tavan rămâne lipită acolo
peștii se zvârcolesc prin aer
ceasul ticăie repede-repede tot ora doișpe eu bat cu palmele
în aer
el ticăie eu eu eu râd tare

e din ce în ce mai frig aproape îngheț îmi așez peștii
pe picioare pe umeri
cel de la patru are o zi bună
azi o să-i prindă pe toți
îl rog deschide ușa
“pe proră” țipă el ridicându-mă din cameră
“vom face din uscat o mare” urlă de pe catarg

spre pământuri zicea el spre pământuri ziceam eu
deși pământurile nu se vedeau nicăieri

În peșit

viorel dianu

Ar fi trebuit să domnească buna dispoziție în mașina lor: doar mergeau în peșit. Ci ei - mahmuri. Pleoștiți. Cu fălcile încleștate. Iar tăcerea amenința, cu cât se lungea, să se înstăpânească definitiv. Ce se întâmpla? Uitaseră că aveau de jucat rolul principal în sceneta de astăzi? Se simțeau, cumva, copleșiți de trac?... Oh, peșitul decăzuse de multă vreme din rangul, de obicei solemn într-unul desuet, încât nu mai măgulea, nici nu complexa pe nimeni. În cazul în care îl mai lua în seamă cineva. Mai bine nu l-ar lua! Căci treaba - și cu, și fără -, dacă e să se facă, tot se face.

cerneală proaspătă

Ei, Pietrenii, mai în șagă, mai în serios, își propuseră să menajeze obiceiul: tatăl având gust pentru aventură, mama, fiindcă nutrea cultul tradiției. Ca părinți ai băiatului, se considerau, orișicât, responsabili. Datori să întreprindă măcar o expediție de recunoaștere. Chiar dacă ei, copiii, își exprimaseră la început rezervele, apoi, văzându-le îndârjirea, încercaseră să le zădărnicească demersul. Ce rost are? Uite-așa! Ce oameni demodați! Și o pomiseră la drum.

Aseară, la cină, soția îl dăscălise pe bărbat. Te-ai gândit ce să spui acolo? Ți-ai încropit un plan, cum să ceri mâna fetei ăleia, să compărem într-o postură adecvată? Ăăă... Am plecat la vânatoare, să vânăm o căprioară. Căprioara ne-a scăpat, dar noi urmele i-am luat. Și-am umblat, cât am umblat, și-am găsit ce-am căutat. Taci! Tu nu te pătrunzi deloc de importanța evenimentului și îl iei în glumă. Ba mă pătrund foarte tare.

În realitate, le erau inimile cătrănite amândurora. N-o plăceau pe viitoarea lor noră. Negricioasă, cu ochii mari, bombați, contrastând cu fața-i mică și slabă, cu statura pipernicită, de s-o vâri în buzunar, sărmana, în aceeași rochiță albastră mereu și o singură pereche de sandale la viața ei, iar pe deasupra - însemnată: cu două degete de la o mână (stânga, dreapta) retezate. Era suspectă. N-o plăceau și basta. N-o voiau. Stăruiseră în fel și chip să i-o scoată lui Bogdan din cap, să-l dezmeticească, să-l întoarne spre sentimente mai calme. Degeaba. Că o iubește... Duminică, la nunta de aur a celor bătrâni, le-o adusesse plocon și la Sibiu. Prima dată, la Râmnic, când s-o cunoască, fusese cât se poate de necesar. A doua oară - cât se poate de suficient. Ori, acum și acolo, era o petrecere strict familială, iar ea nu aparținea clanului încă. Și nici nu era garantat că... Fără Puica nu

vin, se pronunțase el, ferm, la telefon. Dar e un abuz, Bogdan. E sărbătoarea bunicilor tăi, noi înșine suntem invitații lor, nu participă decât rubedeniile, căutase mama să fie rezonabilă. Dacă n-o acceptați și pe Puica, nu mă mișc din București. Bine, cedase mama. Și făptură insignifiantă, cu rochia albastră și sandalele de second-hand, făcuse cunoștința și a rudelor colaterale, stârnind deziluzia generală. George, cășunaseră neamurile la unison asupra tatălui, ia taurul de coarne! Ești în drept. Tatăl intrase în camera îndrăgostiților și-și convocase feciorul la conclav. Bogdane, uite, ne perpelim aici din pricina ta, suntem cu sufletele neîmpăcate, ești hotărât s-o iei de nevastă pe fata asta? Hotărât! Dar ce ai văzut tu la ea, de noi nu vedem nici unul? O iubesc.

Într-adevăr, arăta topit. Dus de tot. Zadarnic să te mai miri că nu observa defectele ce le săreau în ochi celorlalți și era vrăjit, în schimb, de calități ce le scăpau lor. Că nu auzea ce i se vorbea, sau ce auzea răstălmăcea, fiindcă în urechi îi susura permanent descântecul iubitei. Nici o nădejde să-l rupi de ea. Erau legați. Stăteau, de altminteri, numai înlănțuiți: pe canapea, la masă, în curte, pe stradă, în biserică, în mașină, la fotograf... el nu-i slăbea mâinile o clipită. O apăra de toți, ca și când i-ar fi furat-o cine știe cine. Acum, în mijlocul lor lui, smuls un minut de lângă ea, se simțea înstrăinat, încolțit, amenințat. Pierdut. Era o iubire oarbă, diferită de iubirea tinerilor de azi, care e lejeră, luminoasă, neangajată. A lui - abulică. Să-i plângă de milă. Bunicii, care își serbau jubileul, părinții, care celebraseră și ei, de curând, nunta de argint, trecuți vasăzică, într-ale iubirii, prin ciur și prin dărmon, îl compăttimeau. Pe de altă parte, își explicau: Bogdan nu se ținuse, până la terminarea facultății, decât de carte. Și prima fată care pusese ochii pe el, după aceea, îl robise. N-aveai cum îl elibera... Păi, atunci, însoară-te, măi băiete! conchise mamaia. Ia-o, dragule! convenise și Olimpia, învinșă. Pe urmă și nașa Lena, și verișoarele... Surprins de cum o cârmiseră de brusc femeile, trădat de ele, George se muiase. Ce taur îi mai rămânea să-l ia de coarne?... Fie, să se căsătorească! Duminica următoare vom merge la Lehliu, să-i cunoaștem și noi pe cuscri, să le cerem consimțământul și să stabilim data nunții. Nu e obligatoriu să ne formalizăm, nu mai trăim în patriarhat Adică?... Adică, la ce bun să mai bateți atâta cale. A, ba nu, sărise zgândărit tătăia de la locul său, drumul ăsta trebuie făcut: părinții au și ei un cuvânt de spus aici.

Miercuri se pomeniseră cu scrisoarea. Nedatată, fără titlu și fără semnătură. „Am văzut că nu vă plac, mă așteptam, dar sentimentul e reciproc. Nu am haine ca ale voastre, însă în ce vă privește, numai hainele sunt de voi. Nu vă dați aere de familie bună, că nu sunteți. Știu totul despre voi. Aș dori să evităm discuțiile penibile, să nu ațâțăm vrajba și să accentuăm atitudinea de ostilitate dintre noi. Nu ați știut să-l creșteți pe Bogdan, nu l-ați învățat nimic bun, e nepriceput în toate, pe ce pune mâna strică, sparge, e îngălat, nu e deprins cum să se poarte. Dacă nu-l împingeam eu de la spate, nu și-ar fi căutat servicii tântă-lăul și ar fi și astăzi pe drumuri, iar unde stă, eu plătesc chiria. Nu-mi mai ziceți «măi, fată», eu sunt profesoară, lângă București, nu îngro-

pată în provincie ca voi. Vă informez că am refuzat orașe mari la repartitie, nu ca Vâlcea. Părinții mei nu sunt bucuroși să vă cunoască, însă dacă ați insistat... Au să vă trateze după cum meritați. V-aș ruga să nu-i arătați lui Bogdan scrisoarea asta. Sau puteți să i-o arătați, numai pasă, că tot ce-i spun eu crede.“

Plecaseră din viul nopții de la Râmnic - măsură de prevedere mai drastică decât în zicala „Cine se scoală de dimineată departe ajunge“ -, traversaseră Dealul Negru pe întuneric, risc maxim, însă nu mai era de trândăvit astăzi, ci de învățat volanul, hă-hă! În Pitești, se albise de ziuă, iar pe autostradă, răsărise și soarele, merseseră cu el în față, măsurându-l cum se înalță. Zbura timpul. Dăduse bice cailor, nu prea aprige, că viziul era bătrân și nu mai mâna ca ai tineri. Intraseră în București la o oră potrivită, nu se întetise traficul. Dormeau boierii somnul ăl dulce. O să se supere băiatul că-l sculăm cu zor și în sfânta Duminică. Așa e când te prinde dărdora însurătorii. Se truseră special să sosească mai devreme, ca să aibă răgaz, cât va fi nevoie, să mai poarte discuție, înainte de a porni mai departe, înainte de a fi făcut pasul decisiv. Era un ceas limpede pentru o discuție limpede... Ei dobândiseră în ultimele zile noi îndoieli, care se adăugaseră la cele vechi, nu-și puteau ascunde nemulțumirile... Bogdan ce avea de zis? O cunoștea ca lumea pe fata care îi va fi soție? Credea că îl iubește el? Să-și scruteze cinstit inima. Să cumpănească bine. Încă nu e târziu. Să răsucescă lucrurile pe toate fețele. Nu e grabă, nici constrângere. Au timp suficient ca să nu întărieze acolo. Au plecat expre de cu noapte.

Trăseseră direct la scara lui, pentru că locuia chiar pe Armata Poporului, cam pe la mijlocul bulevardului, vizavi de o piață și o gură de metrou, repere care-i ajutau să nimerescă blocul din prima. Să se fi gândit Bogdan la ei când își alesese garsoniera asta, să le fie în drum și să-l găsească lesne? Incontestabil, incontestabil, se mângăiau ei de fiecare dată când veneau încoace, apreciind spiritul prevăzător și dragostea implicită a băiatului. Urcaseră cele patru etaje pe scări, Olimpia avea fobie de lift, sunaseră și, încercând ușa, descuiată. Ce fel, lui Bogdan nu-i era frică de hoți?... Înăuntru - Puica. De fapt, amândoi, însă prezența ei fusese izbitoare. Stăteau cuminți pe marginea patului, în poziția aceea tabu, de *noli me tangere*: el ținând-o la piept, cu mâinile strângu-i-le într-ale lui. Îi așteptau. De când? Nu era loc decât de mirare. Și pentru un noian de supoziții. După momentul de năuceală, Olimpia nu rezistase ispitei de a-și lămuri măcar una. Voi locuiți împreună, măi, copii? Fusese „lămurită“ cu o tăcere îndărătnică, apoi cu o privire rece. Tu, Puică, nu ești la Lehliu? Ce să caut la Lehliu? Nu mai mergem la părinții tăi? Mergem, dacă vreți. Dar nu se punea problema, măi, fată, dacă voiau sau nu ei să meargă, că nu se prăpădeau de plăcerea să rătăcească pe cărări neumblate, ci erau strânși cu ușa, siliți de calitatea de viitori socri mari, ce ferice! siliți de datină. Nu-i intră o dată în cap? Părinții ei n-au luminat-o? Ei știu? I-ai anunțat? Știu. I-am anunțat. Ar fi fost inutil și hazardat să lungesc dialogul; ar fi degenerat în harț. George se așezase în fotoliu, să-și mai dezmoștească oasele, Olimpia trecuse la bucătărie, să trebaluiască pe acolo, să-și potolească sures-

citarea. O mamă care-și descoperă fiul acaparată de o străină într-o panică existențială. Imixtiunea altei femei în viața fiului ei îi pare un atentat. Acea femeie e o prădătoare. Dar Bogdan cum de se complăcea? Cum de i se rătăciseră mințile în asemenea hal, lui, un băiat hiperlucid și hiperinteligent? Fără să se fi liniștit complet și fără să-și fi impus a se liniști, Olimpia se întorsese în cameră. Bogdane, din banii pe care ți-i trimitem noi lunar, tu nu achiți chiria? Ba da. Cum? Îi dau Puicăi să-i ducă gazdei. De ce, mamă? Detest obligațiile dezagreabile. Mai ales dacă mă scutește altcineva de ele... Aha! Detesteți obligațiile dezagreabile și îți place să le complici. Nu le complic deloc. Puica e descurcăreață. Puica, Puica mereu. Avea gura plină de Puica. O agasa, George, nu dorești o cafea? Chiar te rog, draga mea!

Nici cu visul n-ar fi visat o situație mai ingrățată Olimpia. După ce-i servise cafeaua lui George și-i mai împunsese pe copii cu aluzii și întrebări inocente, în fine, după sumarele preparative dinaintea plecării, își urnise tribul la drum.

Și-ar fi închipuit ei la Râmnic că, pe lângă Bogdan, o vor îmbarca în București și pe Puica în mașina lor? Haida-de! Nutriseră, dimpotrivă, speranța că Bucureștiul va constitui o escală salvatoare, care le va reda fiul, pentru ca, pus în fața unor dovezi de netăgăduit, acest fiu se va lumina... Când colo, iluziile li se surpaseră ca niște cărți de joc și, ironie a sorții, în loc să caute la Lehliu mireasa, o duceau ei ca pe o ofrandă părinților.

Ieșiseră din București fără băjbăieli, tăiaseră orașul diametral și intraseră teinic în arșița Bărbăganului. Începuse sezonul turistic, curgeau mașinile spre litoral. Drumul lung, început de cu noapte, se apropia de capăt. Lehliu, drumeaguri pătrundeau în câmp. Apucară pe al doilea dintre ele, merseră printre hârtoape vreo cincizeci de metri, până fură somați să oprească:

- Aici!

Coborîră după Puica.

- Așteptați.

Lăsându-i în uliță, ea intră pe o porțiță și, urmând poteca bătătorită ce tăia grădina, dispăru în casă. George cu Olimpia nu-i cerură nici o explicație lui Bogdan, vedeau singuri. Casa era o coșmelie înădită, din chirpici, netencuită, acoperită, în partea dinspre drum, jumătate cu tablă, jumătate cu țigla, iar pe versantul opus, cu carton gudronat. În ușă, atârna o perdea nailonată, ca apărătoare de fânțari. Cele trei ferestre nu semănau nici una cu alta. Cea din dreapta ușii era boltită, probabil, acolo se afla odaia, cea din stânga - dreptunghiulară, iar ultima - pătrată, de fapt un ochi de geam. În grădină creșteau plante și legume de tot soiul: într-o margine, vreo douăzeci de tulpini de floarea-soarelui și cam tot atâtea de porumb, mai în mijloc - cuiburi de cartofi, fasole arăcită, două straturi de ceapă, roșii, varză, iar dincolo de potecă - niște tufe de gogoșari și ardei iute. Lângă ușă se înălța o viță de vie, agățată de streășina casei, iar la porțiță, un gutui sfrijit. Gardul era din uluci, împănat cu ștacheți, fără porți pe care să intri cu mașina ori cu vreo căruță; unde să intri?... Casa mai avea totuși o ușă, în peretele lateral al înăditurii, ușă care dădea în camera cu gemulețul, pentru că pe ea ieși un bărbat tuciu care o luă spre fundul curții. Bărbatul nu-i observă, dar lor le fu suficient cât li se înfățișă, până a da colțul casei.

- George, aici stau țigani?

El își înghiți răspunsul. Îmhî! Olimpia se rezemă de mașină, cu privirea pierdută în pământ, dar George nu-și putea desprinde ochii de la acoperișul casei: jumătate de țigla, jumătate de tablă, iar pe partea nevăzută, văzându-se însă, carton. Parcă și niște olane. Da, și olane. Unde era șita? Că trebuia să fie și nis-

caiva șită. Și stuf... Iar geamurile, arătoase câteșitrele; de asemenea - perdeaua din nailon..., de după care apăru mireasa, în cadrul ușii. Îi chema.

- Haidem, Olimpie!

- George, eu nu vin. Du-te numai tu.

- Hai, fată! Hai cu peșitul!... Să vezi ce mai orație îi trag.

Deschizând porțița, se aliniară în șir indian pe potecă și înaintară: George, Olimpia, Bogdan.

- George, nu mă băga în casa asta...

Din spatele Puicăi, le veni în întâmpinare o femeie mărunțică, îmbrobodită, cu gura pungită, cu bărbia răsfrântă și ochi sfredelitori. George îi prinse mâna voinicește și i-o scutură.

- Bine v-am găsit sănătoși!

Nu-i lăsa răgaz să răspundă, pentru că mai avea de zis.

- Eu sunt George Pietreanu. Soția - Olimpia Pietreanu. Părinții băiatului care... Am venit cu el..., și cu fata... i-am adus din București, că noi suntem din provincie, tocmai de la Râmnicu Vâlcea. Am bătut cale lungă până la dumneavoastră.

Femeia moțai dincap, consimțind, și îi pofti înăuntru.

- Mulțumim, dar noi zăbovim afară, sub vița de vie, dacă nu vă supărați. Să ne mai tragem răsuflarea. E așa de frumos aici...

Hai, că nu se supărau. Mama cu fiica intrară în casă, după scaune. În timp ce le cărau, George se interesă și de cuscuri.

- Dar domnul Breazu unde e?

Vorbeau de lup și lupul la ușă. De după colțul casei își făcu apariția și dumnealui. Spre deosebire de cumătră, pipirică și bălană, el era înalț, balaoacheș, cu dinții mari, cabalini. George îi strânse și lui mâna vartos.

- Bine v-am găsit sănătoși!

- Hăhăh...

- Eu sunt George Pietreanu. Soția, Olimpia Pietreanu...

- Ahăhăh...

- Am venit cu băiatul...

- Îhm...

- Cu băiatul, cu Bogdan...

- Nu mai zbiera așa! se răsti Puica la el. Că nu te aude și nu vorbește...

George nu se pierdu cu firea.

- Te rog să repeți.

- Nu mai zbiera așa. Că...

Îmhî, era surdo-mut... Și ea? îndreptă George arătătorul spre femeie. Ea parcă scosesse un cuvânt, mai devreme. Puica nu-l învrednici decât cu o grimasă. Olimpia căzu pe un scaun, albă la față, scotoci prin poșetă, scoase tubul cu medicamente...

- Un pahar cu apă!

George se așeză pe taburețul de alături, îi prinse mâna și i-o bătu ușor, o frecă la încheietură...

- Olimpia, calmează-te..., calmează-te!

- Adu-mi sticla cu apă de la mașină, Bogdane!

Bogdan alergă cu sticla. Ea înghiți pastila, se stropi pe frunte și-și rezemă capul de umărul lui George.

- Așa. Acum o să-ți treacă.

- Ahhăh...

- Drumul lung, arșița, oboseala... S-au adunat toate.

- H-hă..., ahă...

- Făceți-l să tacă, pentru Dumnezeu! se rugă Olimpia.

Nevasta reîntră în casă, aducând un scăunel și pentru bărbatu-său. Ea rămase în picioare, cum obișnuiesc muierile de la țară, iar Bogdan cu Puica se așezară pe lespede din fața ușii, prinzându-și mâinile, care li se rătăciseră între timp. Așa... Se pregătiseră pentru sfat. Însă ce sfat să țină? Ce mai era de spus? Pietrenii veniseră desigur încoace cu un scop precis, cu ritualul pus la punct. George avea discursul învățat, își dăduse drumul în două rânduri, fusese

animat de intenții bune, dar..., se duse pe apa Sâmbetei toate ceremonia. Și nu-i plăcea nici cum stă proțăpătită dinaintea lui femeia asta.

- Nu vrei să-ți cauți și dumneata un scăunel? Toți stăm jos, iar dumneata în picioare. Sau, atunci..., făcu gestul să-i ofere taburețul lui.

- Lasă, că îți aduc eu, mamina, se sculă de pe lespede Puica.

Păi!... Fata scoase din casă un scăunel scobit, cu trei picioare, ca al lui tat-su. Abia acum se așezară la un sfat cumsecade. Familia Pietreanu, pe taburetele lor mai înalte, bucurându-se de cinstea ce li se cuvinea socrilor mari, față în față cu familia Breazu, pe scăunele mai scunde, așa cum li se cuvinea ca socri mici, iar la mijloc, pe lespede joasă, docili și emoționați să asculte verdictul, copiii. Era o scenă aranjată s-o tragi în poză.

- George, spune ce e de spus acestor oameni și să mergem!

Să spună ce e de spus... Deci nu orice și nu oricum. Ci adevărul crud. Pe șleau. Ușor de pretins, mai greu de înfăptuit.

- Pot vorbi? ceru el încuviințarea femeii.

Putea.

- Soțul dumitale nu mă aude și nu mă înțelege...

- Ahăhăh... își dezveli el într-un rânjet larg dinții lați.

- Dar de dumneata sunt convins că ai o intuiție pătrunzătoare. Că ai ghicit ce e în sufletul nostru și nu ne condamni. Altminteri, ne cerem iertare pentru slăbiciunea noastră.

Ea rămase cu privirea fixă, impenetrabilă.

- Copiii v-au vorbit despre noi?

Femeia catadicsi să clatine din cap.

- Mda... Noi nu am aflat de la ei nimic despre dumneavoastră. De aceea am venit: să ne cunoaștem. Și acum ne-am cunoscut. Mai

cerneală proaspătă

mult... Mai mult n-ar trebui..., nu putem să pretindem unii de la ceilalți.

- Hahăhăh...

- Eu cu soția nu negăm iubirea acestor copii. Dar nici n-o mai încurajăm.

- Taci! Taci! izbucni Puica.

George tăcu.

- Înfruntă-l și tu, mamina!

Să-l înfrunte. Dacă ele socoteau că discuția asta e o înfruntare. Femeia se pare că nu judeca, totuși, ca fiica ei. Sau nu era chiar atât de abrașă.

- Ahăhăh...

În rest, nimic.

Fusese, orice s-ar spune, un dialog al surzilor. George se ridică, urmat de Olimpia și Bogdan. Înainte de a pleca, se adresă gazdelor cu ultimele cuvinte:

- Nu am venit până aici doar ca să avem de unde ne întoarce. Oh, credeți-ne...

- Hăhăhă..., gemu bărbatul dureros.

George se apropie de el și-i întinse mâna.

- Rămâneți cu bine!

Apoi, către femeie:

- Dacă întâmplarea asta v-a pricinuit vreo supărare, a fost fără vina noastră și ne cerem încă o dată iertare.

Îi strânse și ei mâna, dori s-o îmbrățișeze apoi, de adio, pe Puica, dar ea îl respinse.

Astfel se sfârși întâlnirea. Ar fi putut, adică, să se sfârșească astfel. Pietrenii se înșirară pe potecă, în aceeași ordine ca la sosire, și o luară spre porțiță.

- Drum bun și ne revedem la nuntă! auziră deodată, în spate, glasul femeii.

Inimile le înghetară și pașii li se muiară. Olimpia se agăță de cureaua bărbatului. Hai, hai, soție! În uliță, urcară iute în mașină și porniră ca din pușcă, fără să mai întoarcă privirile.

george vulturescu

„Festivalul «Poesis» nu reglează nici o valoare“

Marius Tupan: Cum a apărut revista „Poesis“?

George Vulturescu: S-a născut din frustrarea unei zone. O frustrare în care, din capul locului, aş vrea să scoatem implicaţia cuvântului provincie. Noi, cei care eram absolvenţi ai Universităţii din Cluj, trebuia să ne întoarcem în locurile de baştină ca să facem cultură. Ei bine, în momentul în care s-a putut, eu am iniţiat o revistă, care a venit să acopere un gol cultural în zona noastră de margine. De aceea, am şi numit-o, aşa precum bine ştii, „Frontiera Poesis“.

M.T.: La frontieră sunt şi infractori, şi transfugi, nu doar scriitorii de elită.

G.V.: Este adevărat. Am fugit mereu de această zonă a marginalului, a scriitorilor care doreau să apară undeva. Spre tristeţea mea, dacă ai veni în oraşul nostru, nu ai auzi un cuvânt bun despre mine. De ce? Pentru că nu i-am publicat pe poeţii din oraş.

M.T.: Ai publicat poeţi din alte oraşe, care nu toţi sunt convenabili.

G.V.: Cred că n-ai prea citit revista „Poesis“, Marius Tupan, pentru că eu am publicat poeţi foarte buni, poeţi care mi-au dat girul acestei întreprinderi şi cred că mi-ai lansat întrebarea numai ca să le mulţumesc acelor care în '90, '91, '94, erau alături de mine şi credeau într-un proiect cultural precum este „Poesis“, o revistă de poezie în România. Prima revistă de poezie din România. Aşa precum bine ştii, „Poesis“ este

singura revistă din România care nu are oameni angajaţi. Eu însumi nu sunt retribuit pentru munca mea, o fac în afara orelor de serviciu.

M.T.: Asta nu te absolvă de faptul că unele numere sunt mai puţin inspirate... Ca şi ale „Luceafărului“, ca şi ale altor reviste, ca să nu-i lovim pe alţii, în absenţă.

G.V.: Să ştii că m-am uitat de multe ori după „Luceafărul“ şi vreau să spun că am învăţat unele lucruri bune şi, ca toate revistele, trecem şi prin aceste momente benefice. Prezenţa unui scriitor poate să ridice un număr sau poate să-l prăbuşească.

M.T.: La Zilele „Poesis“, de la Satu-Mare, am fost impresionat nu numai de participarea oamenilor din zonă, nu numai de prezenţa scriitorilor, ci şi de faptul că tu nu oferi foarte multe premii. Lucrul ăsta m-a încântat pentru că există tot felul de festivaluri unde se dau, să zicem, 30-40 de premii. De ce ai făcut asta?

G.V.: Cred că trebuie să nuanţăm lucrurile. Revista „Poesis“ nu este numai o revistă de 80-100 de pagini, care pleacă în ţară. Revista „Poesis“ are un program. Nu uita că în România cartea de poezie nu se difuzează, nu se difuzează revistele... Or, acest festival nu există numai pentru orgoliul cuiva din acea zonă, pentru orgoliul meu sau pentru necesităţi festive, ci vine pentru a umple un gol cultural. Eu aduc acolo scriitorii de

prestigiu ca să se întâlnească cu cititorii din zonă. De aceea a apărut acest festival. Apoi, revin la premii. Spre deosebire de alţii, eu nu depind nici de Uniunea Scriitorilor, nici de APLER, nici de ASPRO, cu unele dintre ele am cochetat parţial, iar unele chiar m-au sprijinit. Sunt, aşadar, un om liber. În acest caz, juriul meu, juriul revistei „Poesis“, a putut să aleagă mereu valoarea.

M.T.: Juriul eşti tu sau ai nişte oameni care aleg?

G.V.: E o întrebare foarte dură pentru că tu însuşi eşti juriul revistei „Luceafărul“. Purtăm toată răspunderea numărului, a premiilor... Aş vrea să spun că nu sunt străin de nici un premiu care s-a dat.

M.T.: Nu cumva tu ai oferit premii la nişte oameni care şi ei te-au premiat la rândul lor?

G.V.: Nici nu aveam nevoie de aceste premii. Eu am trăit în singurătate, mi-am publicat cărţile în singurătate. Am avut şansa să-mi pot finanţa unele cărţi. Am avut şansa să stau faţă-n faţă cu scriitorii şi cred că pot depune mărturie foarte mulţi dintre şefii de reviste, care mi-au cerut materiale şi nu le-am dat. Chiar domnia ta eşti unul dintre aceia care mi-au cerut materiale şi am dat numai cu o anumită parcimonie, pentru că nu mi-am dorit neapărat să fiu publicat. Scopul meu este acela de a face din revista „Poesis“ un factor de cultură în spaţiul meu. Poetul George Vulturescu a făcut un drum altfel, paralel. Eu cred că poetul George Vulturescu a fost apreciat, şi cărţile lui s-au bucurat de cronici care nu au fost legate neapărat de revista „Poesis“.

M.T.: Există tendinţa de a se organiza festivaluri cam în toate judeţele şi în oraşele mari ale ţării. Tu însuşi participi la prea multe festivaluri, ca şi mine, de altfel. Nu cumva îţi diminuează creaţia? Nu cumva se creează o prietenie prost înţeleasă?

G.V.: Asemenea discuţie despre festivaluri este falsă. Aşa cum este falsă ideea despre criza culturii. Întotdeauna vor fi festivaluri. Câţi pot fi premiaţi dintre scriitorii români? În cadrul Uniunii Scriitorilor, să zicem 10-15 scriitori. Ei bine, dacă undeva într-un judeţ se mai pot adăuga unele facilităţi - vorbesc de scriitorii de valoare - nu discut despre amatori, nu discut despre veleitari - dacă un scriitor de valoare, care este născut într-un judeţ, şi-a adus contribuţia în acest judeţ, mai poate primi un titlu de cetă-

„Alo, domnul Manolescu, i-am prins: Alex. Ştefănescu şi Nicolae Breban completează împotriva dumneavoastră.“ A transmis George Vulturescu.

tean al aceluia oraș, dacă poate primi titlul unui juriu dintr-o anumită parte a țării și atunci este prea puțin. Cât se poate da la aceste festivaluri? Un milion? Este o bătaie de joc! Nu primesc cât ar merita scriitorii!

M.T.: Mie mi se pare că-i o inflație de festivaluri. Și oamenii încep să se bată cu lauri la un moment dat. Uneori au mai multe premii decât cărți.

G.V.: Cred că vorbești despre o lipsă a prezenței criticii în peisajul literaturii. Dacă există inflație ea se datorează acestei lipse de veghe a criticii, a farului criticii. Aș vrea să remarc că a "fugit" critica în ultima vreme. N-aș vrea să spun că aceste festivaluri reglează de fapt valorile. Cine crede acest lucru se înșală. La mine, festivalul "Poesis" nu reglează nici o valoare. El vine să îndrepte anumite priviri care sunt orientate numai spre unii privilegiați ai Bucureștiului. Din punctul de vedere al unui om care trăiește în provincie, eu știu că toate jocurile se fac la București.

M.T.: Dar ultimele premii ale Uniunii Scriitorilor au fost mai ales pentru provincie.

G.V.: N-aș vrea să comentez. De curând am fost membrul unui juriu și Marele Premiu s-a dat unei poete extraordinare care este Angela Marinescu. Nimeni din juriu nu a stat măcar un moment la îndoială. Despre cine vorbești?

M.T.: Am vrut să te intimidez pentru că, în multe situații, oamenii îți ordonă să le dai premiul. Cuvântul nu cred că este foarte dur, pentru că este exact, și tu nu știi cum să-i refuzi. Ai putea să ne dai niște nume?

G.V.: Spre bucuria mea, eu nu sunt în această situație pentru că nu sunt încadrat în nici un grup, nici politic, nici al Uniunii Scriitorilor...

M.T.: Nu, nu, persoanele respective, scriitorii, poeții respectiv încearcă să te ademenească uneori...

G.V.: Am primit câteva telefoane de la niște scriitori care mi-au reproșat: "Cum ai putut să publici în acest număr pe poetul X și pe poetul celălalt? Cum ai putut să-i dai premiul scriitorului respectiv?" Eu îi întreb mereu dacă, la rândul lor, au făcut ceva pentru vreun alt scriitor, dacă au putut să facă ceva. Atâta timp cât ei n-au putut să facă acest lucru nu-mi pot ordona mie care, pe fondurile mele, pe ideea mea îmi construiesc o revistă.

M.T.: Mai pe scurt, tu ești un fel de patron la această revistă, unde decizi în mare parte.

G.V.: Sunt un patron și nu vreau să ascund că decid, dar tocmai pentru că decid nu vreau să cobor ștacheta. Eu pot veni la București, pot să-mi public cărțile oriunde, dar public cu multă parcimonie. Pot să stau de față cu foarte mulți prieteni pentru că nu le cer nimic, nu-i oblig să-mi dăruiască nimic. De aceea, raporturile mele și raporturile revistei "Poesis" cu scriitorii din România sunt foarte corecte. Îmi permit un nivel axiologic pe care eu pariez. Este, dacă vrei, nivelul datorat lui George Vulturescu, care citește literatura română de astăzi prin prisma revistei "Poesis".

M.T.: Bine că ai adus vorba de revista "Poesis". Să înțeleg, ca un scriitor oarecare care sunt eu acolo, că aici se publică poezie și texte sau cronici despre poezie. Totuși, din când în când descopăr și texte critice despre proză. Ce se întâmplă?

G.V.: Am inițiat, și mă felicit pentru acest lucru, o rubrică care se numește "Proza poezilor". În acest moment, poeții au dat o notă deosebită prozei românești. Poate vei fi puțin de altă părere pentru că ești un prozator pur sânge, ca să spun așa...

M.T.: Mai mult sânge decât pur...

G.V.: Poeții care scriu proză astăzi vor avea mâine un cuvânt foarte serios de spus. Eu am încurajat această proză apendice a poezilor. Într-adevăr, am mai publicat și cronici ale unui prozator mai special. Mă refer la Nicolae Breban.

M.T.: A fost un poet la viața lui?

G.V.: Da, a scris și un volum de versuri...

M.T.: Asta era motivul?

G.V.: Noi, în "Poesis", am și publicat o cronică la aceeași revistă de versuri al lui, **Elegii pariziene**. Nicolae Breban este născut în spațiul nostru.

M.T.: De aceea ești și extrem de obiectiv, după câte îmi dau seama.

G.V.: Nu, nu. Vreau să spun altceva. Mi se pare absolut normal ca un scriitor care e născut în spațiul meu să fie discutat în revista acestui spațiu. Nu vreau să spun că revista "Poesis" e o revistă pro-Breban. Absolut deloc! Noi am scris critic despre acest lucru. La el te-ai referit?

M.T.: Bineînțeles că la el m-am referit! O cronică a lui Geo Vasile apare în trei reviste deodată.

G.V.: Cred că nu este deloc vina lui Nicolae Breban, ci este vina lui Geo Vasile, care ar trebui să respecte o regulă simplă: dacă un material este încredințat unei redacții, nu-l mai cedezi alteia. Eu am primit asemenea lovituri și sunt sigur că și tu, ca director de revistă, ai pățit același lucru. Aici este vorba despre o moralitate a scriitorilor.

M.T.: Faci tu ce faci și cazii tot în picioare la Satu-Mare. Adică ești mereu președintele Culturii de acolo. Cum reușești să convingi autoritățile?

G.V.: Nu mi-am propus niciodată să fiu directorul Direcției pentru Cultură, Patrimoniul Cultural Național, cum se numește astăzi. Îmi doresc un singur lucru: aparțin unui spațiu, sunt un codrean, un sătmărean și iubesc acele locuri sărace. "Poesis" a venit să umple și să aducă ceva în acest spațiu sărac: să aducă valori, să aducă un schimb de cultură, de aceea fac și Cafeneaua literară "Poesis",

unde invit scriitori din întreaga țară să-și lanseze cărțile, altfel aș risca ca această zonă să nu fie racordată la valori. Deci, locul meu acolo este un loc implicat: sunt un om care muncește, sunt un om care face pentru acest spațiu sătmărean câteva lucruri ce înseamnă cultură în primul rând. Dacă acest lucru se apreciază... Vreau să spun că nu sunt membrul nici unui partid...

M.T.: O să ajungem noi și acolo...

G.V.: Adică vrei să spui că o să ajungem să fim membri ai unui partid...

M.T.: Nu, nu. O să ajung să te pun totuși în dificultate.

G.V.: Eu, ca fiu al acestui loc - Satu-Mare -, mă simt dator să fac ceva. Crezi că e un lucru rău.

M.T.: Oricât ai fi de bun oriunde în lume, și în țara asta, și în orice loc, există totuși oameni care contestă: un spirit, un poet. Tu ai contestatari acolo, la Satu-Mare?

G.V.: Toți veleitarii din Satu-Mare, toți care au scris un vers, toți care se duc la o tipografie și-și pot plăti singuri o carte, toți mă contestă, pentru că nu i-am publicat. Eu am publicat scriitori din întreaga țară, scriitori pe care îi consider valori și de aceea, probabil, "Poesis" și-a câștigat locul său între celelalte reviste de cultură. Eu nu public, în primul rând, scriitori sătmăreni, deci nu m-am cantonat în acest spațiu. Pentru mine Satu-Mare nu aparține unor orgolii locale. Pentru mine a vorbi din Satu-Mare înseamnă a mă exprima numai cu ajutorul celorlalte valori. Eu vreau să includ acest spațiu în circuitul valorilor naționale.

M.T.: Vorbeai de politică. Acum, nu trebuie să te ascunzi, ai făcut politică. Ai fost în Partidul Forțelor de Dreapta pe care-l conducea regretatul nostru președinte și marele nostru prieten, și al meu și al tău, Laurențiu Ulici. De ce te-ai desprins din acest partid? El s-a transformat în timp, a luat o formă sau alta. De ce ai renunțat?

G.V.: Laurențiu Ulici a fost un om providențial, într-un anume fel; noi cei din Satu-Mare și din Târgu-Mureș l-am simțit ca al nostru. Mă bucur când aflu că și foarte mulți scriitori din alte spații l-au simțit alături de ei. Evident, când s-a înființat Alternativa României, Laurențiu Ulici a venit și ne-a cuprins pe noi, scriitorii din acest spațiu. Am simțit că putem merge alături de el. Sunt foarte trist că unii dintre membrii acestui partid nu au mers alături de ideile lui Laurențiu Ulici. Poate de aceea UFD-ul a și pierdut: Vosgăniean, Iorgulescu au dus acest partid spre o direcție perdantă.

M.T.: Acum mai faci parte din vreun partid?

G.V.: Nu. După ce a murit Laurențiu Ulici, am simțit că eu nu mai pot fi membrul vreunui partid. Sunt un funcționar cultural, am acceptat acest statut, și îmi fac datoria, încercând și cu puterile mele, să aduc în acest spațiu cultură, valori, pentru că altfel el ar rămâne un spațiu provincial. Munca mea este necesară acolo, este încă deschisă, pen-

(continuare în pagina 14)

convorbiri incomode

tru că trebuie să racordăm mereu acest spațiu marginal la vârfurile și la ideile importante ale vremii.

M.T.: Eu am o părere destul de bizară despre scriitorii care fac politică, adică nu-mi plac, nici ei și nici politica nu-mi plac. Dar tu ce crezi despre scriitorii care fac politică? Firește, nu trebuie să împărtășești punctul meu de vedere și aș vrea chiar să mă contrazici dacă socotești că greșesc.

G.V.: Cunosc câțiva dintre scriitori care fac bine politică, alții care o fac prost. Tristețea mea este aceea că, dintre scriitori, suntem foarte mulți care facem politică prost. Nu este bine. Mi-aș dori să existe scriitori care să facă politică bună și să-i pot urma. Acest lucru este important. Nu trebuie să rămânem deoparte. Din păcate, eu sunt cantonat într-un anumit spațiu transilvan. Nu spuneți voi, cei de peste munți, că noi, ardelenii, suntem cantonați într-un anumit spațiu - probabil mai legați de glie, probabil ne mișcăm mai greu?

M.T.: Ați fost frustrați și de istorie...

G.T.: Asta și datorită vouă, celor de acolo, și de multe ori politicienii din București ne-au trădat!

M.T.: Atunci voi de ce nu vă desprindeți cu ceilalți care au făcut un partid al...

G.V.: Dragă Marius Tupan, aceste idei sunt fără nici o șansă. Nu uita că eu sunt fiul unei zone, fiul unui spațiu de codru, și aș vrea să-ți spun prin mine ce gândesc acești oameni: nimeni nu ar paria pe o asemenea idee. Noi ne simțim mereu parte dintr-un regat. Și acuma, în spațiul meu, în satul meu, se spune: "Ce e nou în regat?" când eu le spun că am fost la București. Deci ideea regatului pentru noi ardelenii a fost foarte importantă: ne-a simțit, ne-a unit, ne-a ținut părtași ai unui nucleu național.

M.T.: După moartea lui Laurențiu Ulici eu am fost destul de atacat, destul de contestat. Câțiva oportuniști au vrut să mă alunge de la revista "Lucaefărul". Tu, anul trecut, dacă-mi amintesc bine, ai dat un premiu revistei "Lucaefărul". De ce? Voiai să mă aperi sau, pur și simplu, revista "Lucaefărul" ți se pare cât de cât interesantă?

G.V.: Cu gândul la Laurențiu Ulici și la drumul important pe care l-a fixat el, mie mi-a rămas o impresie extraordinară despre munca pe care o faci tu. Știu că sunt reviste care au o redacție, care au angajați, care au oameni plătiți. Ei bine, de câte ori am venit în redacție la tine, nu te-am găsit decât pe tine. În acest moment, "Lucaefărul" este cea mai deschisă revistă din România. Acolo publică scriitori din Cluj, din Timișoara, din Satu-Mare, din Iași, pe când celelalte reviste sunt oarecum parcelate. Sunt reviste închise.

Dacă ai reușit să faci această deschidere, mie mi se pare că ai făcut un lucru foarte bun. Poate că de aceea mi s-a părut că programul pe care l-ai introdus, programul revistei "Lucaefărul", merită acest premiu.

M.T.: Crezi în ideea mea de a publica oameni din toate direcțiile, din toate generațiile, din toate partidele, dar mai ales tineri?

G.V.: Cele mai multe reviste uită un lucru: dacă nu vom publica tinerii, vom pierde pariul de mâine. Ai făcut acest lucru și te felicit. De asemenea, faptul că ești deschis spre toate orientările, și am văzut unele chiar orientări foarte diferite, mi se pare că ai un talent, un har de a fi șef de revistă. O revistă asta trebuie să facă: să aducă într-un focar mai multe idei care circulă în această epocă. Revista nu trebuie să fie tributară numai unei idei. Cred că acesta este meritul direcției Tupan la "Lucaefărul".

M.T.: Se zice adesea că "dacă nu ești cu mine ești împotriva mea".

G.V.: Eu n-am fost niciodată împotriva ta.

M.T.: Vorbesc de ceea ce se spune într-o cultură. Crezi că e bine să continui această politică culturală?

G.V.: Dintr-o margine de țară nu pot să emit judecăți. Mie mi-ai părut un scriitor singular, un scriitor care te-ai bazat pe munca ta. De aceea te-am și apreciat totdeauna și foarte mulți dintre colegii mei de generație au fost alături de tine, răspunzând programului tău cultural. În fond, tu ești un om puternic. Cred că te-ai văicărit prea mult vorbind cu unul dintre cei mai slabi oameni din mediul cultural pentru că revista "Poesis" este una dintre cele mai îndepărtate. Cum poți tu să pui o întrebare atât de simplă unuia care e atât de depărtat?! Crezi că de la Satu-Mare se vede mai bine?

M.T.: Da, se vede mai bine, pentru că în postmodernism, după cum știi, primează marginea și nu centrul. Chiar, ce crezi despre postmodernism?

G.V.: Cineva a scris o carte cu un titlu care circulă, **Batalioane invizibile**. Uită-te la mine! Dacă m-ai eticheta după toate canoanele postmodernismului, eu ar trebui să fiu un scriitor al postmodernismului. Cred că s-a plusat foarte mult pe această idee, cred că nu este cazul să facem socotelile încheiate în acest moment. Spre bucuria mea, aș vrea să spun că scriitorii așa-numiți postmoderni sunt, în acest moment, vârfuri ale literaturii contemporane. Din păcate, curentul a fost politizat, cuprins în antologii, iar antologiile, în lipsa sintezelor critice, antologiile făcute

de acest curent au dăunat însuși curentului postmodernist. Nu se poate ca o literatură să fie constituită pe antologii. A lipsit lucrarea critică, a lipsit sinteza și cred că cel mai dăunător lucru l-au constituit aceste antologii de grup. Nu sunt eu chemat ca să despart apele de uscat, noi chiar fiind pe ape în acest moment. Cred că scriitorii încadrați în curentul postmodernist sunt vârfuri ale literaturii, dar foarte mulți s-au și pierdut. A fost un curent de grup, un curent care a mizat pe grup, încă nu s-au particularizat, unii au dispărut chiar în momentul în care trebuiau să se particularizeze foarte mult și să-și dea propriile lor opere.

M.T.: Mă bucur că ai adus aici ideea de grup. Tu din ce grup faci parte?

G.V.: Din grupul George Vulturescu, un codrean bătaios, care s-a încăpățânat să facă o revistă de literatură la Satu-Mare, fără să țină cont de nimeni și de nimic. Un mare scriitor mi-a zis: "Știi, eu voiam să fac o revistă de poezie. După ce am răsfoit câteva numere din revista ta, mă gândesc că totuși n-o s-o mai fac." Nu orgoliul ideii mele am vrut să-l ridic și să-l pun în discuție, ci faptul că până în marginea mea de țară aș vrea să pătrundă cuvântul literaturii, cuvântul valorilor, cărților bune și revista "Poesis", acolo, este ceea ce se numește și festivalul meu - și aș reveni la el - "Frontiera Poesis": o frontieră a valorilor, o frontieră deschisă spre Europa.

M.T.: Ce părere ai despre "literatura de haită"?

G.V.: Se vede de la o poștă, se citește ca și romanele de duzină și va dispărea în același fel în care a venit, cu ușurința cu care a fost tipărită.

M.T.: Deci ești pentru lupii singuratici.

G.V.: Sunt pentru lupii singuratici, pentru cei care merg pe vârfuri, pe căi ocolite, care nu sunt premiați tot timpul, care nu sunt mereu în vizorul criticii, care nu sunt invitați la emisiunile televiziunilor din Capitală, deci sunt pentru scriitorii singuratici care, peste vreme, pot să-și dovedească, prin operele lor, drumul. Crezi că sunt mulți scriitori, astăzi, care pot să scrie romane de câte două-trei volume?

M.T.: Nu răspund la provocare. De aceea închei.

A consemnat
Marius Tupan

Dacă tot a fost în China,
George Vulturescu pozează
cu o persoană din acea țară:
Gao Xing

Visul mă închide

și aripa arzând ca o lumânare
acum zborul se frânge
voi lipsi de la masă
trupul meu pe poteci lăturalnice
în mine zidul labirintul

coridoare și grinzi putrede
săli de piatră în care
visul mă închide
cu lacăte grele
cu limbă străină

Marea din picătura de otravă

ai desfăcut podul casei
pivnița sertarele
păsări de noapte bat
cu aripi prăfuite
în sala de clasă
cioburile globului tabla
pe care întunericul
curge:

pe țarm trupuri neînsuflețite
gura lui uscată soarbe
marea din picătura
de otravă.

Garoafă și bărci de hârtie

în mână garoafa și barca de hârtie
tragi de limbă spui povestea
ea ține creanga dezgolită
imnul bufonului pe
buzele tale

ca o boabă în trup
decorul de carton
cobori în stradă
tot ce atinge devine
cenușă cad și recad
golul din gol.

Aceiași peisaj

nu pot să înaintez
aceleași cuvinte năruite
văd chipul meu
în alte oglinzi văd literele
într-o iubire deșartă

pașii pe loc aceleași cuvinte
fac și desfac
aceiași peisaj,
în oglinzi
din ce în ce mai aburite.

Orașul meu

el privește orașul
viermii sfredelind trupul
orbii aprind lumânări
în văzul lumii
citind cartea care-i
închide
acesta e orașul meu
și-s șobolani pe străzile
târzii
și noaptea e prea lungă
și prea goală.

bucur demetrian

Petecul de gheață

ei petrec și slăvesc limbuția
lumea-i întoarsă pe dos
ca o mânășă
limbuți și pudrați
în arena îndoliată
iață pagina petecului de gheață
în care îmi culc
umilița.

Biografie

trec pe străzi lăturalnice
biografia în fața mulțimii
marionetă pentru ochii
obosiți
hai să desfacem șuruburile
șobolanii pe aleile

parcului

să deschidem cuștile
din care gurile vor scuipa
bucata asta de carne
trupul meu ciopârțit.

Tablou cu păsări și cuțit

așezare în pagină casa
bătută de vânt
e toamnă am închis porțile
vreascurile se aprind
gem de durere
cuțitul ascuțit la capătul mesei
clipa tăierii atât
de aproape

grăunțele aruncate vestesc
urma sângelui
și aripile zbatându-se.

Pe scena lumii

hârtoage vicleșuguri și târziu
dans risipire-n stradă
să pot strânge
atât amar și frunze pe alei
cerului orb să-i sorb
făgăduința
și o petrecere să-i văd dormind

pe scena lumii sufletul se stinge
dar scribul scufundat în
întrebări
mai spune-mi cântul care-n
orbi se scaldă.

supuse vorbe rânjet în infern
la moartea lor împodobesc
tăcerea.

Și toate-s absente

în bucătărie mirosul florii
el privește pe fereastră
ca și când ar privi un tablou
de ochii lui se împiedică toamna
reci ochii lui pândesc
mersul reptilei măruntaiele
din balconul
de pe perete

el este păianjenul care țese pânza
rețeaua de fire în care
se va rătăci
privind pe fereastră
și toate-s absente.

arturo Pérez-Reverte

Secretele maestrului Van Huys

*“Dumnezeu mișcă jucătorul, iar acesta piesa.
Care Dumnezeu ascuns intriga o urzește?”*

Jorge Luis Borges

Un plic închis este o enigmă ce ascunde altele. Acela era mare, voluminos, din hârtie velină, cu ștampila laboratorului în colțul de jos, în stânga. Înainte de a-l deschide, în vreme ce-l cântărea în mână căutând ceva de tăiat printre pensulele și sticlutele cu vopsele și lacuri, Julia nu-și închipuia nici pe departe ce mult avea să-i schimbe viața gestul acela.

De fapt, cunoștea conținutul plicului. Sau, cum descoperi mai târziu, credea că-l cunoaște. Poate din pricina asta n-a simțit nimic deosebit până n-a scos copiile fotografice și nu le-a întins pe masă, privindu-le oarecum uimită, ținându-și răsuflarea. Atunci a înțeles că **Partida de șah** avea să fie ceva mai mult decât simplă rutină profesională. În meseria ei se făceau adesea descoperiri surprinzătoare în materie de tablouri, mobile sau legături de cărți vechi. Șase ani restaurând opere de artă presupuneau o lungă experiență în trăsături de penel și corecturi ale originalului, retușări și refaceri, chiar și falsuri. Dar niciodată, până în ziua aceea, o inscripție ascunsă sub vopseaua unui tablou: trei cuvinte dezvăluite de fotografierea cu raze X.

Apucă pachetul mototolit de țigări fără filtru și aprinse una, nefiind în stare să-și ia ochii de la copiile fotografice. Nu încăpea nici o îndoială, fiindcă totul se afla acolo, pe pozitivele plăcilor radiologice de 30x40. Desenul original al picturii, un tablou flamand din secolul al XV-lea, se zărea limpede, trasat amănunțit în *verdaccio*, ca și nervurile lemnului și îmbinările încliate ale celor trei panouri de stejar care alcătuiau tabloul, suport al unor succesive trăsături de penel, linii și estompări pe care artistul le aplicase treptat până și-a desăvârșit opera. Iar în partea de jos, acele cuvinte ascunse pe care radiografia le scotea la lumină acum, după cinci veacuri, cu caractere gotice evidențiindu-se clar pe albul și negrul plăcii: **QUIS NECAVIT EQUITEM?**

Julia știa suficientă latină ca să le traducă fără dicționar. **Quis**, pronume interogativ, cine. **Necavit** provenea de la **neco**, a omori. Și **equitem** era acuzativul singular de la **equus**, cavaler. Cine l-a ucis pe cavaler. Cu semnul întrebării, care dădea cuvintelor un anume aer de mister:

CINE L-A UCIS PE CAVALER?

Era cel puțin descumpănit. Trase adânc din țigară, ținând-o între degetele de la mâna dreaptă, pe când cu stânga punea în ordine radiografiile de pe masă. Cineva, poate chiar pictorul, ascunsese în tablou un fel de ghicitoare, pe care a acoperit-o apoi cu un strat de vopsea. Sau poate a făcut-o altcineva, mai târziu. Rămânea o margine de aproximativ cinci sute de ani ca să poată fi stabilită data, și această idee o făcuse pe Julia să zâmbească în sine ei. Putea rezolva misterul fără prea mare greutate. La urma urmelor, aceasta era profesia ei.

Luă radiografiile și se ridică în picioare. Lumina cenușie care intra prin lucarna mare din tavanul mansardei bătea direct în tabloul așezat pe un șevalet. **Partida de șah**, ulei pe lemn pictat în 1471 de Pieter Van Huys... Se opri în fața lui, cercetându-l îndelung. Era o scenă de interior realizată cu realism minuțios caracteristic secolului al XV-lea; un interior dintre cele prin care marii maeștri flamanzi, aplicând inovația picturii în ulei, pusese bazele picturii moderne. Subiectul principal consta în doi cavaleri în floarea vârstei, cu înfățișare nobilă, de o parte și de cealaltă a tablei de șah, unde se desfășura o partidă. În planul al doilea, la dreapta și lângă o fereastră ogivală ce mărginea un peisaj, o doamnă îmbrăcată în negru citea o carte așezată în poală. Scena era completată de două detalii conștiințioase, proprii școlii flamande, redate cu o perfecțiune care friza mania; mobilele și ornamentele, dalele albe și negre de pe jos, desenul covorului, chiar și o mică crăpătură în perete, sau umbra unui cui minuscul într-una din bârmele tavanului. Tabla și piesele de șah, fuseseră executate cu precizie identică, la fel ca trăsăturile, mâinile și veșmintele personajelor, al căror realism contribuia la extraordinara calitate a operei prin claritatea culorilor, remarcabilă în ciuda întunecimii pricinuite de oxidarea lacului original o dată cu trecerea timpului.

Cine l-a ucis pe cavaler? Julia privi radiografia pe care o ținea în mână și apoi tabloul, fără să deslușească în el, cu ochiul liber, cea mai mică urmă din inscripția ascunsă. Nici examenul mai amănunțit, cu lupa binoculară ce mărea de șapte ori, nu aduse nimic nou. Trase atunci jaluzelele mari ale lucarnei, făcând întuneric în cameră pentru a aduce lângă șevalet o lampă de ultraviolete Wood cu trepid, cu lumină neagră. Îndreptate asupra unui tablou, razele ultraviolete făceau să pară fluorescente materialele, vopselele și lacurile cele mai vechi, și le lăsa în întuneric sau negru pe cele moderne, descoperind astfel straturi de pictură și retușări *posterior* creării lui. Însă lumina neagră n-a relevat decât o suprafață fluorescentă plană ce includea partea cu inscripția ascunsă. Prin urmare, aceasta fusese acoperită chiar de artist, sau la o dată imediat ulterioară realizării picturii.

Învârti întrerupătorul lămpii, descoperi lucarna și lumina plumburie a dimineții de toamnă se revărsa iar peste șevalet și tabloul, umplând studioul înțesat de cărți, rafturi cu picturi și pensule, lacuri și diluanți, unelte de ebenisterie, rame și instrumente de precizie, statuete vechi și bronzuri, șasiuri, tablouri puse pe jos cu fața la perete, pe un covor persan de preț, pătat cu vopsea și, într-un colț, pe o comodă Ludovic al XV-lea, o combină de înaltă fidelitate înconjurată de grămezi de discuri: Dom Cherry, Mozart, Miles Davis, Satie, Lester Bowie, Michael Edges, Vivaldi... De pe perete, o oglindă venețiană cu

ramă aurită îi reflectă propria imagine, puțin ștearsă; părul până la umeri, ușoare cearcăne de nesomn sub ochii mari și întunecați, încă nefardați. Atrăgătoare ca un model al lui Leonardo, obișnuia să spună Cesar când, ca acum, oglinda îi încadra în aur chipul, *ma più bella*. Și, cu toate că Cesar putea fi considerat mai expert în efebi decât în *madonne*, Julia știa că această afirmație era riguros exactă. Ei însăși îi plăcea să se privească în oglinda aceea cu rama aurită, fiindcă îi dădea senzația că se află de partea cealaltă a unei uși magice care, dincolo de timp și spațiu, îi reda imaginea cu cea carnație de frumusețe renaștină italiană.

Zâmbi gândindu-se la Cesar. Zâmbea întotdeauna când îi venea în gând, de când era copilă. Un zâmbet duios; adesea complice. Lăsă apoi fotografiile pe masă, stinse țigara într-o scrumieră grea de bronz semnată de Benlliure și se duse să se așeze în dreptul mașinii de scris:

“Partida de șah”;

“Ulei pe lemn; Școala flamandă. Datat la 1471.”

Autor: Pieter Van Huys (1415-1481).

Suport: Trei panouri fixe de stejar, asamblate prin federe aferente.

Dimensiuni: 60 x 87 cm. (Trei panouri identice de 20 x 87).

Grosimea lemnului: 4 cm.

Starea de conservare a suportului:

Nu este necesară vreo îndreptare. Nu se constată stricăciuni din pricina insectelor xilofage.

Starea de conservare a stratului de pictură:

Bună aderare și coeziune a ansamblului stratigrafic. Nu există alterări de culoare. Se constată crăpături de vechime, dar fără adâncituri nici scuame.

Starea de conservare a stratului superficial;

Nu se constată urme de prelingere datorită

sărurilor și nici pete de umezeală. Înnegrire succesivă a lacului din pricina oxidării; stratul trebuie înlocuit.

Cafetiera șuiera în bucătărie. Julia se ridică și se duse să-și toarne o ceașcă mare, fără lapte și fără zahăr. Se întoarse ținând-o într-o mână, ștergându-și-o pe cealaltă, umedă, de pulverul bărbătesc larg, pus peste pijama. A fost de-ajuns o ușoară apăsare cu degetul pentru ca acordurile Concertului pentru lăută și viola d'amore de Vivaldi să izbucnească în atelier, strecurându-se prin lumina cenușie a dimineații. Bău o sorbitură de cafea tare și amară, care-i arse vârful limbii. Se duse să se așeze pe covor, cu picioarele goale, ca să-și bată mai departe la mașină raportul:

Examen cu ultraviolete și raze X:

Nu se constată schimbări importante, retușuri sau îndreptări ulterioare. Razele X relevă o inscripție ascunsă, datând din aceeași epocă, în caractere gotice, care figurează în copilele fotografice alăturate. Nu apare la examinarea obișnuită. Poate fi descoperită fără a strica ansamblul prin eliminarea stratului de pictură care o acoperă.

Soase foaia de hârtie din mașină și o puse într-un plic, adăugând două radiografii. Bău toată cafeaua, încă fierbinte, și-și mai luă o țigară. În dreptul ei, pe șevalet, în fața doamnei cufundate în lectură lângă fereastră, cei doi jucători continuau o partidă de șah care dura de cinci veacuri, descrisă de Pieter Van Huys atât de riguros și de magistral încât piesele păreau că ies din tablou, căpătând relief propriu, ca și restul obiectelor reproduce acolo. Senzația de realism era atât de intensă, că izbutea să redea pe deplin efectul căutat de vechii maeștri flamanzi; integrarea spectatorului în ansamblul pictural, convingându-l că spațiul de unde contempla tabloul era chiar cel dinlăuntrul lui, ca și când pictura ar fi un fragment din realitate, sau realitatea un fragment de pictură. Contribuiau la acest efect fereastra zugrăvită în partea dreaptă a compoziției, cu un peisaj exterior *dincolo* de scena descrisă, și o oglindă rotundă și convexă pictată în partea stângă, pe perete, care reflecta bustul jucătorilor și tabla de șah, deformate de perspectiva din punctul de vedere al spectatorului, situat *dincoace* de scenă, obținându-se astfel uluitorul efect de a include cele trei planuri: fereastra, încăperea, oglinda, într-un singur ansamblu. Ca și cum spectatorul - se gândi Julia - s-ar reflecta între cei doi jucători, înlăuntrul tabloului.

Se ridică apropiindu-se de șevalet și, încrucișându-și brațele, cercetă pictura un lung răstimp, nemișcată, fără nici un gest în afară de a trage din țigara al cărei fum o făcea să clipească. Unul dintre jucători, cel din stânga, părea cam de trezeci și cinci de ani. Avea părul șaten tuns în dreptul urechilor, după moda medievală, nasul puternic și acvilin, și o concentrare plină de gravitate pe chip. Purta o tunică peste cămașă, de un roșu purpuriu ce rezistase admirabil trecerii timpului și oxidării lacului. La gât avea colanul Lăunii de Aur, iar pe umărul drept strălucia o broșă lucrată măiestrit, al cărei filigran era redat în cele mai mici detalii, până și mărunțul reflex de lumină al pietrelor sale prețioase. Personajul își sprijinea un cot, stângul, și o mână, dreapta, pe masă lângă tabla de șah. Ținea între degete una dintre piesele aflate în afara ei: un cal alb. Lângă capul lui, în caractere gotice, o inscripție ce-l identifica: FERDINANDUS OST.D.

Celălalt jucător era mai zvelt și avea în jur de patruzeci de ani. Avea fruntea largă și părul aproape negru, în care se zăreau extrem de fine trăsături de penel cu alb de plumb ce-i încărunțeau în parte țâțele. Părul, expresia și atitudinea îi dădeau un aer de maturitate prematură. Profilul îi era senin și demn, și în loc să poarte veșminte fastuoase de curtean, ca celălalt, era îmbrăcat cu un simplu pieptar de piele, iar pe umeri, în jurul gâtului, avea un guler de oțel lucios ce-i imprima o alură neîndoios militară. Se apleca mai mult ca adversarul lui peste tablă, părând a studia jocul fără să-și abată privirea, străin în aparență de totul din jur, cu brațele încrucișate la marginea mesei. Concentrarea era

Personalitate de marcă a vieții literare spaniole, romancier și ziarist, autor al unor opere care constituie adevărate best-sellere, Arturo Pérez-Reverte este unul dintre cei mai cunoscuți scriitori actuali pe plan european.

Născut în 1951, la Cartagena, a desfășurat o intensă activitate jurnalistică la radio, televiziune și în presă, și a fost reporter de război vreme de peste douăzeci de ani.

Bogata sa creație narativă îmbină genul romanului istoric cu acela de factură polițistă, cum mărturisesc romanele *El husar* (Husarul, 1986), *El maestro de segrima* (Maestrul de scrimă), *La tabla de Flandes* (Tabloul flamand, 1990), *El club Dumas* (Clubul Dumas, 1993), *La piel del tambor* (Pielea tobei, 1995), *La carta esferica* (Harta sferică, 2000).

Unul din succesele sale editoriale cele mai strălucite este seria romanelor de aventuri *El capitán Alariste* (Căpitanul Alariste, 1996), *Limpieza de sangre* (Sânge curat, 1997) și *El oro del rey* (Aurul regelui, 2001).

Opera sa a fost tradusă în numeroase limbi, iar unele romane au fost ecranizate, ca și cartea-reportaj *Territorio comanche*.

În *Tabloul flamand*, atmosfera este dominată de enigma ce ar putea fi cheia unui secret capabil să schimbe istoria Europei. Eroina, tânără și talentată restauratoare de artă din Madrid, descoperă o inscripție ascunsă, în formă de partidă de șah, pe tabloul unui pictor flamand din secolul al XV-lea. O întreagă galerie de personaje încearcă să deslușească misterul, antrenate în iureșul unei aventuri fascinante, într-un joc diabolic de aparențe și capcane, unde mișcările șahului ordonează evoluția ansamblului inedit la care muzica, literatura, istoria și matematica își aduc deopotrivă contribuția.

Prezentăm mai jos primul capitol din acest roman, în curs de apariție la Editura Polirom.

vizibilă în ușoarele cute verticale de pe frunte. Se uita la piese de parcă acestea ar ridica o problemă grea a cărei rezolvare i-ar solicita toată puterea de reflecție. Inscriptia din dreptul lui era: RUTGIER AR. PREUX.

Doamna se afla lângă fereastră, mai îndepărtată în spațiul lăuntric al tabloului față de jucători, într-o accentuată perspectivă liniară ce o situa la un nivel mai înalt. Catifeaua neagră a rochiei sale, căreia o savantă dozare de voalări albe îi imprima largimea plurilor, părea că se îndreaptă spre primul plan. Realismul ei viguros rivaliza cu desenul conștiincios al covorului, cu precizia cu care fuseseră pictate cele mai mărunte noduri și nervuri ale bănelor din tavan, sau pardoseala sălii. Înclinându-se asupra tabloului ca să aprecieze mai bine efectele, Julia simți o înfiorare de admirație profesională. Numai un maestru ca Van Huys putuse să valorifice astfel negrul îmbrăcămintii; culoare întemeiată pe absența culorii, pe care foarte puțini s-ar fi încumetat s-o folosească din plin, și totuși atât de reală încât dădea senzația că erai gata să auzi molcomul foșnet al catifelei pe taburetul cu perna din piele lucrată în relief.

Privi chipul femeii. Frumoasă și foarte palidă, după gustul vremii, cu o tocă de voal alb strângându-i bogatul păr blond, netezit la țâțele. Din mâncărea largi ale rochiei ieșeau brațele acoperite cu damasc cenușiu deschis, cu mâini lungi și fine ținând o carte.

Lumina ferestrei împrăstia, pe aceeași linie de claritate, o scânteiere metalică aidoma celei de pe legătura cărții și de pe inelul de aur, singura pozoabă de pe mâinile sale. Ochii plecați se ghiceau a fi albaștri, cu un aer de modestă și senină virtute, expresie caracteristică portretelor feminine ale timpului. Lumina venea din două surse, fereastra și oglinda, și o învăluia pe femeie în aceeași atmosferă ca pe cei doi jucători de șah, plasând-o totuși într-un spațiu aparte discret, racursiurile și umbrele fiind mai accentuate.

Îi corespundea inscripția BEATRIX BURG. OST. D.

Julia se dădu doi pași înapoi și contemplă ansamblul. O capodoperă, fără îndoială, cu documentația garantată de experți. Asta însemna o cotație înaltă la licitația de la Claymore, în luna ianuarie. Poate că inscripția ascunsă, cu documentație istorică corespunzătoare, ar face să ridice valoarea tabloului. Cam zece la sută pentru Claymore, cinci pentru Menchu Roch, restul pentru proprietar. De scăzut unu la sută pentru asigurare și onorariile de restaurare și curățire.

Se dezbracă, intrând sub duș cu ușa deschisă

și muzica lui Vivaldi însoțind-o prin aburii apei. Restaurarea Partidei de șah pentru a o pune în vânzare i-ar putea aduce un beneficiu considerabil. La puțină vreme după ce și-a susținut licența, Julia își câștigase o reputație serioasă în mediul restauratorilor de artă cei mai solicitați de muzee și anticari. Metodică și disciplinată, pictoriță cu un talent cert în momentele libere, avea faima de a se confrunta cu fiecare operă cu un pronunțat respect față de original, postură etică în totdeauna împărtășită de colegii ei. În dificila și, adesea, incomoda relație spirituală ce se stabilea între orice restaurator și opera sa, în lupta acerbă între conservare și renovare, tânăra avea virtutea de a nu pierde din vedere un principiu fundamental: o operă de artă nu putea fi niciodată adusă în starea ei inițială fără daune grave. Julia considera că îmbătrânirea, patina, chiar și anumite alterări ale culorii și lacului, cusururi, retușuri și reluări, se prefăceau, cu trecerea timpului, într-o parte tot atât de substanțială a unei opere de artă ca opera în sine. Poate din pricina asta tablourile ce treceau prin mâinile ei ieșeau de aici nu înveșmântate din nou cu culori insolite și lumini pretins originale - *curtezane revopsite*, le numea Cesar -, ci nuanțate cu o delicatețe ce integra vestigiile timpului în ansamblul operei.

Ieși din baie înfășurată într-un halat, cu pletele umede picurându-i pe umeri, și-și aprinse cea de a cincea țigară a zilei, pe când se îmbrăca în fața tabloului: pantofi fără toc și jachetă de piele peste fusta în carouri maro. Aruncă apoi o privire satisfăcută imaginii sale din oglinda venețiană și, întorcându-se iar spre cei doi jucători de șah plini de gravitate, le-a făcut cu ochiul, provocatoare, fără ca vreunul din ei să-și schimbe expresia severă de pe chip. **Cine l-a ucis pe cavaler?** Cuvintele i se învăteau în minte de parcă ar fi fost o ghicitoare, în vreme ce-și puneau în geantă raportul despre tablou și fotografiile. Conectă apoi alarma electronică și înțuie de două ori broasca de siguranță. **Quis necavit equitem?** Orice ar fi însemnat, trebuia să aibă un tâlc. Coborând scara, repetă cu glas tare cele trei cuvinte, alunecându-și degetele pe balustrada alămită. Era intrigată de-a binelea de tablou și de inscripția ascunsă; dar nu era vorba numai de asta. O descumpănă faptul că simțea și o teamă ciudată. Ca în copilărie, când, terminând de urcat scara de acasă, își făcea curaj să-și vâre capul înlăuntrul podului întunecos.

Prezentare și traducere de

Tudora Șandru Mehedinți

literatura lumii

ion crețu

Despre Balzac, cu dragoste (IV)

Un aspect interesant, instructiv chiar, privind fauna povestirilor lui Balzac îl constituie vârsta personajelor sale. Cu foarte puține excepții, eroii care populează universul balzacian sunt tineri. Aceasta nu doar în povestirile care au ca temă principală iubirea, chiar dacă acolo tinerețea este o condiție firească. Tinerețea acestei lumi nu ține neapărat de o preferință a autorului, cât de o realitate istorică obiectivă. Revoluția și mai apoi Imperiul au produs modificări radicale de structură în societatea franceză, aceasta fiind dominată, la toate nivelurile ei, mai ales la vârf, în anul de grație 1809, de cei care s-au afirmat pe câmpul de luptă alături de idolul lor, Napoleon. Să fi general la treizeci de ani nu este nicidecum excepția, ci regula. La fel stau lucrurile cu funcțiile în stat și, în bună măsură, cu bogățiile. Multe familii aristocrate luaseră drumul exilului și încă nu făcuseră pace cu noua stăpânire. Ce crede Balzac despre

această societate ne spune prin vocea doamnei de Lansac: "Pentru tine am venit în acest salon, care miroase urât, a plebe, îi mărturisește ea doamnei de Vaudremont. Văd aici până și actori."

În **Liniștea căminului** cei doi bărbați implicați în aventura construită în jurul diamantului, generalul Moncornet și baronul Martial de la Roche-Hugon (armata și societatea civilă!) abia au trecut de treizeci de ani; la fel contele de Soulanges, "bărbat tânăr", cum precizează Balzac, "de vreo treizeci și doi de ani." Nu mai spunem nimic despre contesele Soulanges și Vaudremont, femei de douăzeci de ani.

Singura excepție, bine motivată, de altfel, o constituie bătrâna doamnă de Lansac, moderatoarea acestui "imbroglio" sentimental. Bătrâna folosește cu abilitate argumentul vârstei când îi face morală doamnei de Vaudremont. "E plin de datorii, iubita mea (argu-

**meditații
contemporane**

mentul financiar - n.n.), îi spune ea contesei, vorbind despre contele de Soulanges, e în stare să-ți pape toată averea (argumentul moral - n.n.), ceea ce n-ar avea importanță dacă te-ar face fericită. Nu-l vezi cât e de bătrân? (argumentul vârstei n.n.) ... Peste trei ani va fi un om sfârșit." Deși ironică, formularea ne amintește izbitor reacția angajatorilor de azi față de oricine se întâmplă să fi trecut de 35 de ani. Un motiv în plus să ne întoarcem la lectura lui Balzac.

Lectura povestirii **Liniștea căminului** ne dezvăluie frumusețea ei incontestabilă, modul impecabil în care Balzac o îndreaptă spre deznodământ, densitatea scriiturii, satisfacția pe care și-o dă de a fi de partea binelui împotriva răului și, nu în ultimul rând, portretul în aqua-forte pe care-l face Parisului de la 1809, oraș nu chiar atât de diferit de Bucureștiul anilor 2002.

poezii în capodopere

alese și traduse de **grete tartler**

GEORG TRAKL

Seară de iarnă

Când zăpada-n geam se lasă,
Clopot, lung, de seară sună,
Multora li-e pusă masa,
Primitoare, casa bună.

Câte unu-n drumeție
Pe căi sumbre-n poartă-ajunge.
Flori de aur pomu-mbie
Dintr-al țărnei rece sânge.

Călător tăcut veni-n
Pragul împietrit de chin.
Dintr-o dată în lumină
Luc pe masă sânge, vin.

La „Zile și nopți de literatură“ de la Mangalia, poeta Adela Greceanu a avut ochi numai pentru Stavros Deligiorgis.

Anul 2002 va putea fi considerat, în cultura română, și anul lui Antonin Artaud. După ce, în 1997, apăruse **Teatrul și dublul său** (la editura Echinoc), anul acesta, în primăvară, la editura Pantora-M, a apărut, **Ombilicul limburilor**, iar la Editura Est se pregătesc acum să iasă în librării **Pentru a pune capăt judecății lui Dumnezeu și Van Gogh sinucigașul societății**.

Dacă traducătorul acestui din urmă text ar avea curajul (sau nebunia) de a duce până ceva mai aproape de capăt, în limba română, gestul lui Artaud, ar trebui să-i traducă titlul prin "Van Gogh, *sinucisul societății*" sau, mai exact, "de către societate". Și aceasta nu doar pentru că ceea ce noi, în română, numim *sinucigaș*, francezii, în limba lor, spun *suicidé*, substantivând participiul trecut al verbului *se suicider* ("a se sinucide"), ci și, mai ales, pentru că Artaud însuși sustrage în mod decisiv acest verb, acest act *reflexivității* impuse prin care noi, ceilalți, îl închidem pe sinucigaș în propria-i (i)responsabilitate, spălându-ne astfel (de el, ca de o dejecție) pe mâini: nu, van Gogh n-a fost nebun, nu s-a sinucis, ci a fost sinucis de medicina, care altfel nici n-ar putea să existe, unei societăți leneșe, lașe și ticăloase, care, consensual, nu permite să-i fie dezvăluită autentică, profunda alienare prin revelațiile *adevăraților* nebuni. Pentru a masca nebunia structurală, onto-teo-logică, societatea fabrică, medical, psihiatric, "nebuni" - și "literatură": ca să închidă gura nebuniei. Revolta adevăratei nebunii împotriva înnebunirii fabricate și capturate, inclusiv spre a fi "contemplată", iată una dintre principalele linii de forță ale verbului lui Artaud: "Lumea aceasta are nevoie să-și cultive cobaii pentru seculara ei colecție de schelete, / schelete ale alienării. / Afirm că nebunia este o lovitură montată / și că fără medicină ea n-ar fi existat". A fost un moment, recunoaște Artaud, când "a trebuit să aleg între a renunța să fiu om și a deveni un alienat evident". Opțiune, decizie, deci - și proiect, 'uptă.

"Așa (prin complot medico-social și "artistic"; B.G.) le-au închis gura lui Baudelaire, Edgar Poe, Gérard de Nerval și inimaginabilului conte de Lautréamont", reia, neobosit, asaltul Artaud. "Pentru că se tem ca poezia lor să nu iasă din cărți și să dea peste cap realitatea" (**Scrisoare despre Lautréamont**, martie 1946), să nu "treacă dincolo de hârtia tipărită" (**Istoria trăită a lui Artaud-Mômo**, noiembrie 1946).

În 1969, în conferința "Ce este un autor?", Michel Foucault spunea: "Ne putem imagina o cultură în care discursurile să circule și să fie receptate fără ca funcționar să se manifeste". Căci marea problemă (tehnică și juridică) a societății moderne, confruntată cu adevărul nebuniei literaturii - sau ca literatură - a fost: "Cum poate fi conjurat marele pericol cu care ficțiunea ne amenință lumea?" (enunț perfect artaudian). "Autorul ca "producție ideologică" constituie principiul de economie în fața proliferării sensului. (...) Dacă am

Van Gogh, sinucisul

bogdan ghiu

deprins obiceiul de a înfățișa autorul ca geniu, ca neîncetată izvorire de noutate, este pentru că, de fapt, noi îl facem să funcționeze exact pe dos."

Începând cu **Istoria nebuniei** și traversându-i întreaga operă, Artaud (alături de Sade, Nietzsche, Hölderlin, Raymond Roussel, Nerval și alții câțiva, Blanchot, Bataille, Klossowski), altfel spus, relația fundamentală nebunie-literatură-societate-adevăr ("nebunia" medicală, social fabricată, altfel spus, înnebunirea fiind strict relațională - deci structurală -, nesubstanțială), a reprezentat o obsesie de căpătâi pentru Foucault: "Nu există nebunie în stare sălbatică. Nebunia nu există decât într-o societate, ea nu există în afara formelor de sensibilitate care o izolează și a

cartea străină

formelor de respingere care o exclud și o capturează". Prin "protestul liric" al lui Artaud & comp. se face simțit "un efort de a reda experienței nebuniei o profunzime și o putere de revelație care fuseseră anihilate prin internare" ("La folie n'existe que dans une société", 1961). "Literatura pare a-și regăsi vocația cea mai profundă atunci când se recufundă în verbul nebuniei" ("La folie et la société", 1978). "Lumea nebuniei, care începând din secolul al XVI-lea fusese exclusă, această lume festivă a nebuniei a erupt dintr-o dată în literatură" ("Folie, littérature, société", 1970). Nebunia "nu e filosofie, nu e literatură, nu este eseu, este gândirea rostindu-se pe ea însăși, gândirea aflată dintotdeauna, oarecum, dincoace sau dincolo de limbaj, scăpând de fiecare dată limbajului..." (1972).

De două ori închis, internat, prin urmare, adevărul nebuniei: medical și prin literatură. "Literatură", deci, ca mod de spitalizare (izolare, circumscriere, "liziabilizare") a nebuniei, ca transformare a ei în *adevăr închis*. Prin "revolta schizofrenică" a nebuniei-literatură, Artaud, denunțând detenția azilară și tratamente perfect alienante precum insulinoterapia și electroșocurile, de care avusese el însuși parte, Artaud, așadar, a anticipat și a făcut posibilă inclusiv o mișcare precum *antipsihiatria* anilor '60-'70, adică "utopia unei nebunii descătușate", privite ca "mod de viață", prin regresii și "treceri la act" (... Roudinesco, M. Plon, **Dicționar de psihanaliză**, București, Ed. Trei, 2002).

Printr-o adevărată operație alchimică, la Artaud atât *corpul*, cât și *limba* trebuie refăcute, prin "fecalizare" (David Cooper, liricul întemeietor al antipsihiatriei, pentru care boala mintală era o "experiență", o

"călătorie", o "trecere", lăsa nebunii să umble cu propriile excremente), pentru a deveni "corp fără organe", an-anatomic, și limbă explodată spre pictură, muzică, dans: "teatrul al cruzimii", reîntregirii altfel a ființei.

"Răsturnând mitul verlainian al poetului blestemat, Artaud transformă *maledicțiunea* (de la *maledicere*, a vorbi de rău) în «maldicție». Maldicțiunea devine «malzicere», iar cei torturați de limbaj torturează, la rândul lor, limba, jupuiind pielea cuvintelor și sfâșiind trupul gândirii (...) elogiul al stângăciei, al ratării creatoare, al avortării verbului ce traversează întreaga operă a lui Artaud" (...velyne Grossman, "Cuvânt înainte" la **Van Gogh le suicidé de la société**, Paris, Gallimard, col. "L'Imaginaire", 2001, pp. 13-14). Artaud scrie, astfel, "cuvintele fecale ale corpurilor putrezite și intrate în germinație în «cel abis al materiei imunde», în acea «ființare uterină a suferinței în care orice mare poet s-a lăsat îmbibat și de unde, născându-se, miroase urât» (scrisoare către H. Parisot, 22 septembrie 1945)" (*ibid.*).

"Au sau nu oamenii drepte să se revolte?", se întreba Michel Foucault în 1979 ("Inutile de se soulever?"). "Să lăsam chestiunea deschisă. Oamenii se răzvrătesc, e un fapt; și tocmai prin acest gest subiectivitatea (...) pătrunde în istorie și îi dă suflu. Un delincvent își pune viața în balanță împotriva unor pedepse abuzive; un nebun nu mai rezistă să tot fie închis și decăzut din drepturi; un popor refuză regimul care-l oprină. Asta nu-l face nevinovat pe primul, nu-l vindecă pe al doilea și nici nu-i asigură celui de-al treilea un viitor luminos. Nimeni, de altfel, nu este obligat să le fie solidar. Nimeni nu este obligat să considere că aceste glasuri confuze cântă mai bine ca altele și enunță adevărul ultim. Este de-ajuns că ele există și au împotriva lor tot ce se încapățânează să le reducă la tăcere pentru ca să aibă vreun sens să le-ascuți și să încerci să-nțelegi ce vor să spună."

Artaud nu se proiectează în van Gogh, ci-l proiectează pe van Gogh către sine, cheie ucigașă căreia i se reglează și amplifică, astfel, tirul pentru a înțelege mai direct cum stau lucrurile în privința complotului mondial contra adevărului și geniului.

Prin Artaud, van Gogh *sinucisul* societății devine *sinucigașul* acesteia, într-o operă minoritar-colectivă de *sinucidere*, de încercare de a reface, altfel (sau poate deloc), o Facere considerată nu de puțini, de-a lungul istoriei, greșită, nefericită, răuvoitoare.

maria iaiu

TOAMNA SE NUMĂRĂ... PREMIERELE

devine interesantă și, mai ales, actuală: scoaterea fără menajamente a unui comis-voiajor, aflat în pragul bătrâneții, din circuitul economiei de piață, încercările disperate ale fiilor săi de a-și găsi locul într-o societate feroce. Planurile trecut-prezent (atent construite, susținute dramatic), cu aparițiile unchiului care a reușit să se îmbogățească și a femeii ușoare din viața lui Willy Loman (femeie care, descoperită la un moment dat de către unul dintre fii, strică aparent iremediabil relația dintre acesta și taică-său) dau o alură foarte modernă producției.

O familie anonimă care se luptă din răsuputeri să supraviețuiască sub roata indiferentă a unui capitalism extrem. Sentimente puternice, înfrângeri, dar și o undă de speranță pentru generația tânără, care reușește până la urmă a se desprinde de trecut pentru a-și găsi rostul. Un rost mărunț, dar autentic.

Emoționează, în mod deosebit, jocul fin, natural, amestecând tristeți și nădejdi irealizabile, al lui Mircea Andreescu (Willy Loman). Îl secondează, cu delicatețe și cu (infinite) discreție - într-un rol al supunerii și al dragostei fără de margini - Virginia Itta Marcu (Linda Loman). Pentru prima dată, personajele teribil de ingrate ale fiilor - Biff (Dan

Bianca Zurovski și Mircea Andreescu

Cogălniceanu) și Happy (Marius Cordoș) ies din tipar, impresionând prin căldura interpretării, prin atenția acordată nuanțelor. Cele două prezențe din trecutul lui Loman - Unchiul Ben (Dan Săndulescu) și Femeia (Bianca Zurovski) - conferă o pată de culoare întregului. Pregnante pentru memoria afectivă, scurtele intrări în scenă ale Biancăi! Se remarcă George Custură, tot într-un rol episodic (Howard Wagner), compunând un patron lipsit de scrupule, rece, reprezentând aproape ucișorul lui Willy Loman. Corecți: Gabriel Săndulescu (Charley), Marian Cisar (Bernard).

Nu poate fi trecut cu vederea decorul, de o simplitate și funcționalitate maxime, fără frunzulițe și obiecte de prisos, suprapunând cu măiestrie planurile. Încă o dată, prinosul meu de admirație pentru modestul scenograf Mihai Mădescu, care-și continuă truda cu abnegație și fără tam-tam-ul artiștilor de „marcă“.

Sfârșit de septembrie. Teatrele își deschid, larg, porțile. La Brașov, începerea stațiunii stă sub semnul unei schimbări (sperăm cu toții) benefice: tânărul și (dovedit) talentatul regizor Claudiu Goga a fost investit cu funcția de director. Cele două premiere ale Teatrului „Sică Alexandrescu“, ieșite (deja) sub oblăduirea sa, precum și ospitalitatea cu care au fost primiți cronicarii arată dorința unei primeniri, chiar dacă unul dintre spectacole (**Jasmine și orbul** de Peter Turrini, regia: Sorin Militaru) ridică destule semne de întrebare.

Încă de la lectură, **Moartea unui comis-voiajor** de Arthur Miller mi s-a părut a fi o piesă foarte lungă și teribil de plicticoasă. Ba chiar desuetă. Variantele scenice văzute ulterior nu mi-au schimbat părerea.

După vizionarea versiunii brașovene (regia: Dominic Dembinski, scenografia: Mihai Mădescu, ilustrația muzicală: George Marcu), n-am putut să nu remarc zămbind: „Cred că Dembinski a montat acest text numai spre a dovedi că, bine periat, bine fardat, migălos lucrat regizoral și susținut actoricește cu profesionalism, acesta rezistă timpului, emoționând până la lacrimă“. Chiar și problematica, tratată oarecum din perspectiva unui autor de stânga,

Este aplicată de studiourile Columbia Pictures în filmul **Enough** (Destul!).

Povestea încearcă, cu simplism, să se constituie într-o pledoarie pentru apărarea soțiilor vitregite de bărbații lor brutali și infideli. Ea e, desigur, mamă, naivă și casnică, fostă chelneriță; el e bărbat „al instincțelor primare“, o revărsare de atavism și autocrație, ascunse (până la un punct) sub masca vicleniei, pentru a-și ține în mână statutul social și posesiunile (ograda, nevasta, odrasla);

descoperit că „o înșală“, el își face dreptate cu pumnii, „fără urmă de sentiment“, dar ea - surpriză! - nu plânge, nu se lamentează, ci se răzbuună - da, fetelor! - scenaristul Nicholas Kazan îl descoperă taman atunci pe tatăl ei necunoscut, un mafiot cam pe tușă, dar numai bun să o învețe „chestiile astea“, adică box, lupte marțiale „israeliene“, șperacluri, autotraining cu invocarea puterilor divine(!), război psihologic etc., toate pentru a pune lucrurile la punct. Iar Jennifer Lopez (titulara rolului principal, Slim) nu se îndoieste, nici nu se întreabă de ce o face, ci se supune și le pune la punct. Nicholas Kazan (care nu-i la primul său film!) ratează moment după moment, pierde pe drum personajul tatălui, care rămâne episodic, cu toate că ar fi putut da un dram de complexitate portretului liniar al eroinei. Fetița de vreo trei anișori, fără de care bătăliile cuplului n-ar fi stârnit decât interese pugilistice, e și ea ratată dramaturgic, rămânând o simplă păpușă,

O LOVITURĂ CRÂNCENĂ FEMINISMULUI MONDIAL

elena dulgheru

mutată de ici-colo, prea șocată și neglijată ca să reacționeze în vreun fel, de parcă s-ar afla într-un film românesc. Tăindu-i-se posibilitățile de reflectare atât în psihismul fragil al copilului, cât și în acela matur al tatălui protagonistei, conflictul celor doi rămâne opac, stupid și unidimensional.

Poate că acum vreo trei sferturi de veac, realizată în culorile unui realism poetic sau negru și amplasată într-o atmosferă de suburbie, povestea să fi avut, probabil, putere de impact.

Ceea ce șochează în așa-zisa dramă de familie este lipsa nuanțelor sufletești, oricât de false sau de melodramatice. Registrul în care

se desfășoară drama de cuplu este acela al thriller-ului, cu toată recuzita de mijloace dramaturgice, calchiate grosier după filmul „de acțiune“: amenințare, urmărire, pregătire a răzbumării (adică suspense) și revanșă. Ar fi putut ieși o comedie savuroasă ori o melodramă tulburătoare, dacă scenaristul și regizorul (Michael Apted) ar fi avut ceva mai multă știință a vieții și a oamenilor, sensibilitate sau umor și pricepere de a povesti. Din păcate, Lopez se simte bine în rol (cărei femeii nu-i place, măcar în vis, să bată bărbați? care femeie, accidental actriță, se mai întreabă atunci de ce o face?); ca și sexul, bătaia ajunge să aibă valoare în sine, dar actrița (ca, de altfel, nimeni din echipa de realizatori) nu-și pune astfel de probleme psihanalitice. Partenerul ei, „infamul“ Billy Campbell își face datoria (adică bate, terorizează și amenință ca într-un polițier cu nuanțe de negru), iar M. Apted&N. Kazan păcătuiesc cel mai mult prin faptul că își iau treaba prea mult în serios.

Titlul s-a dovedit de prost augur; „destul!“ ne-a fost și nouă...

Există o modalitate de abordare a lumii din perspectiva semnului. Acest lucru este posibil datorită legăturii dintre cele două componente ale semnului, semnificat și semnificat sau reprezentare și obiect. Legătura poate fi de contiguitate sau de similaritate. Majoritatea legăturilor sunt de contiguitate; nu există decât similaritate parțială. Peste tot suntem înconjurați de semne: fluierul arbitrilor care marchează începutul și sfârșitul unei reprize, salutul care delimitează începutul și sfârșitul comunicării

conexiunea semnelor

verbale sau al întâlnirii momentane, săgeata indicatoare care îndrumă către un loc anume: restaurant, hotel, cabană etc., harta, denumită de unii "metametaforă", ce simbolizează un spațiu geografic de mai mică sau mai mare întindere etc. Toți avem o "competență semiotică inconștientă care se actualizează în momentul în care există condiții minime de motivare: nimeni nu are nevoie să fie îndrumat în "citirea" acestor semne, adică să i se explice, de exemplu, de ce eticheta este semnificativul produsului, sau de ce fluierul arbitrilor este semnificativul începerii sau al sfârșitului partidei ori de ce fotografia este semnificativul obiectului fotografat etc. Dar, în același timp, pe parcursul vieții, fiecare membru al unei grupări sociale se inițiază

epistolar

Mircea I. Chirieac, Tecuci. Ne scrieți că în 1997, la un concurs literar de la Drobeta-Turnu Severin, vi s-ar fi luat un premiu care vi se cuvenea de câte unul dintre concitadinii dumneavoastră, rival în arena literară locală. Nu e prea limpede în ce împrejurări s-a putut produce raptul, dar e regretabil că ați avut de suferit. Ne trimiteți și mostre: „Ori câte evadări/ vei încerca/ Călcând despotice/ Zestre verbală/ Te vei întoarce iar/ La limba mea/ Când vei simți/ Că dai în bălbăială“. Chiar că... Sau, mai ziceți: „Nu strânge-n brațe/ Florile de maci/ Doar să-ți strecuri semințele-n dășagă/ Și nu-ți izbi/ Sărutul de copaci/ Spre-a-i dovedi naturii că și-e dragă.“ Sunt convins că nu aceste panseuri pre versuri tocmită au făcut obiectul furtului literar de care vă plângeți.

Ion Bus Ion, Mizil. Din plicul în care ați

Într-o pauză, la Mangalia, prof. Mircea Martin se amuză: Leo Butnaru râde cu lacrimi

Sisteme

conștient în îmbunătățirea competenței semiotice; în astfel de situații competența devine preponderent receptivă. Competență semiotică au și animalele între ele (v. limbajul păsărilor sau al animalelor sălbătice); sau ea există și între om și animale. Numărul semnelor percepute de un subiect, fie el om sau animal, este mult mai mare decât numărul semnelor pe care acesta le emite către alt subiect. Semnele receptate formează baza gândirii subiectului receptor, dar și baza comunicării între subiectul emițător și cel receptor, rolul acestora schimbându-se reciproc. Așa se explică comunicarea om - mașină și invers, om - câine și invers; există o comunicare interpersonală și presupune distanță între emițător și receptor care se instituie spațial.

Prin expuneri repetate la același element, un subiect poate să transmită altui subiect legătura cunoscută de el între un semnificat și semnificatul său, cu alte cuvinte, poate să-l inițieze în decodarea corectă a unui act semiotic. Primul este emițător, al doilea, receptor de semne. O mașină, un om, părți componente ale unei

mariana ploae-hanganu

mașini, un animal etc. pot fi, fiecare în parte, receptor și emițător. Toată disciplina informaticii, prin limbajele sale de programare, se bazează pe acte semiotice în care este antrenată ca emițător și receptor, o mașină.

De cele mai multe ori semnele nu apar izolat, ci într-un sistem de semne: semnele de circulație, semnele de salut, gesturile, semnele muzicale, semnalele de pericol, semnalele marinărești, de somație etc. reprezintă, fiecare, un sistem de semne, sau, cu o expresie mai des întâlnită, un limbaj, fiecare limbaj având un anumit tip de semne. Sistemele de semne se interpenetreză. Lumea în raport cu subiecții săi este de fapt o mulțime de acte semiotice complexe, sincretice de la un spectacol, dans, reprezentare cinematografică sau teatrală până la actul de învățare sau cel al gândirii.

strecurat un teanc de bucăți în proză extrag una, pe cre ați intitulat-o „Absolut e relativul“: „Aventura descoperirii adevărului cam așa începe: pământul s-ar găsi în centrul Universului și toate celelalte planete, inclusiv soarele, care de pe pământ este, totuși, cea mai arătoasă, s-ar învârti în jurul lui...“

Alias, Dumnezeu l-ar fi creat pe om după chipul și asemănarea lui...

După inerente peripecii, aventura adevărului să nu se creadă că se oprește aici: pământul se învârtă în jurul soarelui, o dată cu celelalte planete din sistemul nostru solar, soare care, pe lângă alți sori, este un pigmeu...

Alias, omul l-a creat pe Dumnezeu după

chipul și asemănarea sa. Aventura ar mai putea continua cu, să zicem, o fie el pământul singurul locuit și locuibil din sistemul nostru solar, dar la sigur că și pe alte planete există civilizații cu mult mai avansate poate decât a noastră...

Alias, omul ar trebui să-l creeze pe om după chipul și asemănarea sa...

ș.a.m.d.

Dar, despre cea mai de seamă aventură a adevărului - redescoperirea lui - pe altădată“.

Vă fac o propunere: ce-ar fi dacă ar rămâne devăruș așa, neredescoperit, misterios, important și inutil?!

Nuțu Robert, Tecuci. „Nu mă judecați după scris! Știu că este execrabil“, îmi spuneți în finalul misivei. A, nu, caligrafia dumneavoastră este excelentă. Altceva e în suferință..., mă-nțelegeți... Transcriu textul intitulat „Plus pe minus“: „Plus unul/ Pe coama vaierului/ Șaisprezece ochi/ Fardează zâmbetul/ Foi îngălbenite/ Fin precum/ Se dezinfectează simțirea/ De praful ubicuității/ Săturându-mă de absolut/ Cele zece capete/ Neadevate sub limpezimile/ Cenușii de ramuri/ Urticant/ Se sting bălăcindu-se/ Sub cruste păstoase/ Devorându-mi dinții/ Minus unul.“ Dacă v-ar chema Sașa Pană sau Stephan Roll ați putea scrie așa. Și, dacă, să zicem, am fi prin 1922. Cum nu e cazul, înseamnă că e timpul să vă gândiți la altceva.

Al dumneavoastră,
Radu Voinescu

Florin Vlad este un imperativ. Dar Florin Vlad este și sfătos. Ceea ce înseamnă că Florin Vlad este arogant. Pe deasupra - nici nu se putea altfel - Florin Vlad mai și scrie. Mult și prost. Cam nasol, nu? Dacă de dureri de cap duceți lipsă, vă recomand să faceți rost de volumul **Aisbergul care mocnește - E=mc²**, scris, desigur, de domnul Florin Vlad. Dacă nu-l găsiți, ne puteți vizita la redacție, vi-l putem împrumuta noi. Cum ziceam? Răscolind eu în biblioteca mea cu literatură proastă, dau de această cărțuție, apărută în 2001, la Editura Amurg Sentimental. Știu, știu, editura spune totul, ce rost mai are să scriu această „anticronică”? A-re și o să vedeți de ce. Domnul Florin Vlad nu numai că stă prost cu gramatica („schimbăte dacă dorești etc.“, în **Strigăt**, sau „încă odată mai cer etc.“, în **Ascultați!**), stă prost cam peste tot. Ia citiți dumneavoastră acest minunat poem: „și nu-mi veni cu întrebări/ când poartă-n pânțec urmări,/ și nu-mi veni c-o sferă ninsă/ pe care îngerii o numesc eclipsă// și nu mai sta acolo dragă/ când vine

„Poet“ nevralgic

altul și te leagă,/ și mai stai dracu într-un loc/ C-aici este bricheta-n foc// și hai acasă că probezi/ doar haine vechi ce îți convin,/ și hai că n-o să mă mai inventezi./ Ești mult prea mic să fii atât de puțin!“ (și **hai odată!**). Ce v-am zis eu? Imperații peste imperații. **Ascultați!, și hai odată!, Să întrebăm!, Ce tot mai apăsăm...?** etc. Domnul Florin Vlad nu se ocupă doar cu facerea unor poeme asemănătoare celui citat. Domnul Florin Vlad are și talente nebănuite, de... teoretician literar. Ia mai citiți un fragment: „Se presupune a fi esența poeziei/ postmoderne ca, deoseamenea, uzând/ de câteva salturi ale voinței/ scriitorului și/ sau cititorului, și ale/ prozei de acest tip“ (*Flash-ul*). Dar nu e suficient. Domnul Florin Vlad este și un mare (din al său punct de vedere) gânditor. Așa că nu ezită să „prindă“ în volumul de față un ansamblu de panseuri (*II. Aforisme și alte sincope sau hie-*

roglifa de la Marea Poartă). Pline de profunzime, roadele gândirii sale purulente nu pot da fiori decât autorului lor. „Eminescu? Nașu“ (p. 75). Ce-o vrea să spună gânditorul nostru? Dar aici: „Ce bine sună Metallica:/ țuța, Cioran, Gellu Naum!.../ Să vedem cine mai sosește săptămâna viitoare, dacă!.../ și cât de greu i-au adus în concert!“ (p. 75)? Sau „Dacă dragoste nu e violență nici atât!/ și invers. Și invers. Și invers. Și invers...“ (p. 76). Da, invers, domnule Florin Vlad. La asta ne gândeam și noi. Invers. Adică, dacă dumneavoastră și alții ca dumneavoastră ar înceta să mai umble cu nasul pe sus, și nu s-ar mai crede poeți, și nu ar mai publica astfel de cărți proaste, nu-i așa că lumea ar fi mult mai frumoasă?!

Corina Sandu

citate surescitate

„Este, pe alocuri, și cazul poetului Sterian Vicol. În același poem întâlnim o strofă marcată de același desăvârșit prost gust, în care poetul invocă și proclamă promiscuitatea erotică drept mijloc de adorație postumă față de memoria angelică a lui Nichita, față de care se impunea o atitudine de solemnitate și autentică prețuire, prin plasarea gestului elogiator sau de venerare de către oricine din posteritatea marelui poet, în sfera spiritualității, a diafanului transcendent, iar nu în zona telurică, mizeră și păcătoasă a insului robit de păcatele promiscuității și tentațiilor aluzive sau respinse, ale incestului, ca atitudine umană sublimară.“

„Nevoia de cântec reprezintă pentru unii poeți ceea ce pentru păsări este nevoia de cer. Cu cât le este mai înalt cerul, mai aspră tăria înaltului, tot pe atât de fierbinte le este dorul și nevoia de a se exprima prin cântec.“

„Așa încât, pământescul - munții, apele și iarba, dar mai cu seamă pietrele - impregnate de cântecul orfic, îi va fi transmis, prin «contaminare» empatică distinsului bard moldav, sonurile, săvoarea și dulcele ghiers al lirei zeești, dăruită aceluia de Apollo însuși.“

„Sunt perceptibile, în sonetele acestei cărți - după cum se va vedea - pe lângă melodicitatea orfică și smerenia de litanie, orizontul mitico-mioritic precum și motive literare livești organic asimilate în substanța poetică, ce se integrează în cele dintâi ca într-un cadru spiritualizat, guvernat de o ideatică metafizică menită a conferi mesajului poetic robustețe și vitalitate lirică.“

„Întâlnim, de asemenea, în contextul acestei cărți de sonete, și versuri aparținând aceluiași filon aurifer, ce devin, grație intenționalității lor ideatice, ca mesaj liric de excepție, adevărate descântece împotriva păcatului și a morții, a întregului cortegiu satanic de ademenire, întru păcătuire, a omenirii păcătoase, folosit de nimeni altul decât de tatăl minciunii, diavolul.“

„O viziune sumbră, apocaliptică, transpare dintr-un sonet în care omul ocupă un loc central prin destinul lui de jalnic muritor care va trebui să se prezinte, după săvârșirea din viața pământeană, la înfricoșătoarea Mare Judecată.“

(Nicolae Dorel Trifu - „Axioma“)

Șerban Cioculescu

La Găești, s-a desfășurat o manifestare culturală cu prilejul unui secol de la nașterea lui Șerban Cioculescu. A avut loc un simpozion. Au participat, printre alții: Barbu Cioculescu, Simona Cioculescu, Ileana Iordache-Streinu, Alexandru George, George Muntean, Ștefan Ion Ghilimescu, Mihai Stan, Victor Petrescu, Lidia Cristea.

Marțialul Marin Mincu a găsit un prilej potrivit pe malul mării să-l atace și pe președintele țării, Ion Iliescu. Alain Robbe-Grillet e pe post de arbitru

Premiile importante câpătate de Ana Blandiana în ultima vreme nu mai sunt trecute în dreptul surprizelor. Autoarea de versuri, proză și texte publicistice, în toate remarcabilă, revenită în paginile revistelor literare, și în planurile editoriale cu același aplomb de altădată, după un timp al manifestărilor civici, atât de necesare în societatea românească, obține o nouă recunoaștere, una dintre cele mai importante, în literatura europeană: Premiul Vilenica. Juriul internațional, compus din personalități importante ale bătrânului continent, au hotărât că onorează o „romantică prin natură, deschisă miracolelor lumii și vieții, energiilor primordiale și sensurilor mitice ale existenței (...) exprimată într-un stil savant naiv, eliberat

de prejudecățile și clișeele literaturii, de o mare putere artistică“. În plus, am spune noi, o conștiință lucidă și responsabilă a lumii contemporane, care nu poate trece insensibilă și nepăsătoare pe lângă atâtea anomalii, întreținute de o tranziție dilatată și de agenții unei epoci care nu se predau: dimpotrivă, au tot interesul să întrețină haosul și intimidările la toate palierele sociale. Prezența Anei Blandiana în paginile revistei noastre ne onorează și ne întreține iluzia că atragerea personalităților, din orice grupare și din orice generație, ne înobilează menirea.

fapte culturale

Pe data de 5 octombrie, orele 19.30, la Opera Română, va avea loc spectacolul de dans contemporan, **Petrușca**, al companiei MELTING SPOT, coregrafia: Farid Berki; o coregrafie de referință reinterpretată în versiune hip-hop, pe muzică de Igor Stravinski și James Brown.

Versiunea actuală reprezintă reinterpretarea unei coregrafii create în 1911 pentru Les Ballets Russes de către Michel Fokine, pe muzica lui Igor Stravinski.

În varianta remixată a mileniului trei și a companiei Melting Spot, păpușile din **Petrușca** evoluează într-o fantezie burlescă, narațiunea pierzându-și clișeele „exotice“ din 1911. Personajele, devenite șase caricaturi cu gesturi mecanice, fiind, pe rând, marionete cu chip de om sau ființe dezarticulate, evoluează într-un spațiu închis, carusel de târg și, în același timp, teatru al vieții.

Gesturile sacadate ale marionetei sunt prezente și în hip-hop. Tema manipulării este evidentă în cele câteva figuri de dictator care apar în spectacol.

Acest spectacol a fost realizat în 2001, la cererea lui Bertrand d'Art, director la Ballet du Rhin, din dorința de a lărgi repertoriul companiei. **Petrușca**, în viziunea lui Farid Berki, este o mărturie a evoluției scenei coregrafice franceze, în care dansul clasic s-a îmbogățit cu noi influențe din diferite teritorii ale culturii contemporane.

Concursul Național de Poezie „Nicolae Labiș“

La concurs pot participa tineri care nu depășesc vârsta de 30 de ani, nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor, nu au publicat volume de poezie și nu au obținut Marele Premiu în edițiile anterioare ale concursului „Nicolae Labiș“.

Lucrările vor fi trimise în cinci exemplare dactilografiate, până la data de 10 noiembrie a.c., data poștei, pe adresa Centrului Județean al Creației Populare din Suceava, str. Universității nr. 48, cod 5800, Suceava.

Toate lucrările vor purta în loc de semnătură un motto ales de autor. În coletul poștal, va fi pus un plic închis pe care se scrie același motto, iar în plicul închis numele și prenumele autorului, profesia, data și locul nașterii, adresa și numărul de telefon.

Fiecare participant are dreptul de a se înscrie în concurs cu cinci poezii.

Manifestările de final se vor desfășura în zilele de 7-8 decembrie 2002 și vor consta în șezători literare, recitaluri de poezie, vizite la muzeele și monumentele de artă din județ, realizate cu participarea membrilor juriului, premianților și a altor personalități literare.

Concurenții laureați vor primi din timp invitații de participare la festivitatea de premiere, care va avea loc în data de 8 decembrie 2002. Cheltuielile de transport, cazare și masă pentru concurenții premiați vor fi suportate de către organizatori. Juriul concursului va fi alcătuit din membri ai Uniunii Scriitorilor, critici literari, reprezentanți ai revistelor literare și ai organizatorilor.

Pentru cele mai valoroase lucrări prezentate în concurs, juriul acordă următoarele premii:

- Marele premiu „Nicolae Labiș“
- Premiul I; Premiul II; Premiul III și premii speciale oferite de revistele de specialitate.

radu voinescu

BIBLIOTECA - LABIRINT ȘI LUMINĂ

schimbă semnificativ proporțiile. Și dacă afli că la construcția esplanadei s-a folosit lemn de ipé, imputrescibil, care devine gri încontact cu intemperiele, adus special din Brazilia, că unele elemente din interior sunt din altă esență exotică și cu proprietăți speciale, okumé, adus din Africa, că alte și alte idei neobișnuite su fost încorporate în această aventură arhitectonică începi să vezi lucrurile diferit. Încă un caz în care se poate constata cum sunt de vulnerabile sau de influențabile ideile noastre despre gust, percepțiile noastre legate de artă!

Ideile lui Dominique Perrault, adept al minimalismului, și-au pus amprenta și asupra austerității interiorului și a organizării spațiului util și de depozitare. Rigiditatea și austeritatea sunt însă bine studiate, rafinate în ultimă instanță. Este o anumită senzualitate în ceea ce constituie ambianța și decorarea acestor spații dispuse după o rigoare eminemamente carteziană și după o logică remarcabilă în simplitatea ei, deși imbatată de simbolic. Cele patru turnuri adăpostesc fiecare o zonă a cunoașterii și sunt denumite astfel: *Temps* (epoci), *Lettres* (litere), *Lois* (legi), și *Nombres* (numere). De simbolic ține și organizarea grădinii interioare, inaccesibile și misterioase, cu pini silvestri plantați aici cu macaraua și cu tufe bogate, de nepătruns cu privirea de către cei care o înconjoară pe dinlăuntrul bibliotecii, admirându-i aerul *sauvage*, care e în același timp căutat, „fabricat”. Spațiile principale de lucru pentru public sunt numite în funcție de grădină: *rez-de-jardin*, rezervat cercetătorilor, și *haut-de-jardin*, deschis publicului larg, (a se citi persoane obligatoriu posesoare cel puțin ale diplomei de bacalaureat).

Opere de artă de un pronunțat avangardism decorează spațiul bibliotecii, mocheta este realizată

se afla în timpul respectiv în vechiul sediu, din strada Richelieu, unde astăzi se păstrează colecțiile specializate: stampe, manuscrise, hărți, monede, fotografii. Concluzia raportului era dezastruoasă: lipsă de spațiu, crearea, din această cauză, a unui cerc de utilizatori privilegiați, lipsă de perspectivă. Trebuia definită o strategie de ruptură și de adaptare la imperatiile timpului. În 14 iulie 1988, François Mitterrand anunța că trebuie întreprinse eforturi „pentru a construi cea mai mare și mai modernă bibliotecă din lume”. „O bibliotecă ce va trebui să acopere toate domeniile cunoașterii și să fie la dispoziția tuturor”, cum avea să o definească ulterior, la inaugurare, în 1995. În anul respectiv, i se alocă zece procente din bugetul ministerului culturii franceze.

În câteva cifre seci, biblioteca înseamnă 400 de kilometri liniari de rafturi, 54.000 m² de suprafață a sălilor de lectură, 57.000 m² de depozite, peste 10 milioane de volume, peste 900.000 de cărți în regim de liber acces, 3.500 de titluri de perioadice din toată lumea, în mai multe limbi, de mai mare sau de mai mică circulație, 76.000 de microfilme, 950.000 de microfise, 100.000 texte electronice, 28.000 de documente sonore și 62.000 de

Complexul arhitectonic ce adăpostește Biblioteca Națională a Franței pare de-a binelea o întruchipare a urâtului. Patru turnuri de 22 de etaje, în formă de L, închiuind colțurile unui patralater imaginar dispus pe malul stâng al Senei, între Podul Tolbiac și Podul Bercy. La inaugurarea sa, cartierul La Défense i-a vexat pe mulți parizieni, fiind văzut ca o transplantare în orașul bunului gust a prostului gust american. Ceea ce e, totuși, discutabil, zona cu pricina fiind azi una dintre țintele predilecte ale turiștilor și, în plus, după ce șocul de mentalitate a trecut, La Défense apare ca un cap de pod către un oraș al viitorului (cu toate că Ivry-sur-Seine, realizat ulterior, pare ceva mai apropiat de un asemenea model imaginar), ceva mai ospitalier decât caroiarele new-yorkeze și, în orice caz, răspunzând cu brio ororii de vid a francezilor și a occidentalilor în general. Site-ul François Mitterrand al Bibliotecii Naționale i-a ofensat nu mai puțin, întrucât are datele unui topos care frizează tocmai ideea de vid. Refuzându-și orice linie curbă, turnurile sunt alcătuite numai din oțel și sticlă, iar uriașul spațiu dintre ele, constituit dintr-o esplanadă desprinsă parcă din imaginația unui autor de benzi desenate pentru revistele de anticipație cu tendințe către a crea angoase cititorilor, nu are cu nici un chip darul să te facă să crezi că ești într-un așezământ de cultură, un monument al umanismului și al științei.

Și dacă urâtul Centrului Pompidou - cu toată țevăria și toate instalațiile care asigură aerajul, deversarea deșeurilor, cu scările și tot ceea ce la o construcție tradițională ține de interior și de invizibil sau ascuns scos în afară - are ceva spectaculos, cel al Bibliotecii Naționale e tern, sec, lipsit complet de personalitate. Dar după primele contacte vizuale cu această monstruoasă cenuse și, nu în ultimul rând, după o inițiere în secretele lui, sfârșești prin a te obișnui. Până la urmă și deșertul își are atracția lui. Și poate că o are și această alcătuire ambițioasă, născută din voința lui François Mitterrand, care a ales chiar și arhitectul - Dominique Perrault, pe atunci în vîrstă de numai 36 de ani -, dintre patru candidați, rămași, la rândul lor, după trierea altor 244 veniți din toată lumea pentru a se supune exigențelor unui juriu prezidat de Ieoh Ming Pei, autorul piramidei de la Luvru și ea controversată până când a intrat în peisajul mental al lumii întregi de-acuma.

Adevărul e că dacă examinezi macheta expusă undeva, în holul de acces „Ouest”, proiectul pare mai agreabil. Drept e și că, în urma a numeroase dezbateri și dispute, numărul etajelor au fost reduse cu două față de proiectul inițial, din rațiuni utilitare din punctul de vedere al specialiștilor în astfel de așezăminte, ceea ce și pentru un ochi neexersat

fonturi în fronturi

într-o culoare care să amintească roșul pământului african, betonul stâlpilor de susținere este tratat special încât atingerea mâinii să întâlnească o suprafață catifelată (dar numai dacă ești avertizat îți lipești palma de materia aceasta care închip firec nu are de ce să te cheme să o atingi), diverse alte materiale sunt returnate de la destinația lor habituală și reînscrise în altă ordine, a decorativului, cum ar fi îmbrăcămintea din țesătură metalică, folosită curent pentru izolarea cablurilor împotriva fenomenului de ecranare dar utilizată aici pentru a înveli picioarele lămpilor.

Rodica Paleolog, care lucrează aici încă dinainte de începuturi, dacă se poate spune așa, când actualul sediu nu exista nici măcar pe planșetă, își sacrifică o jumătate de zi și, în virtutea recomandărilor cu care vin și a complicității noastre de români aflați departe de țară, îmi asigură cu grație tipic franțuzească și cu buna metodă a celor de aici o copioasă informare cu privire la tot ce poate fi mai interesant în organizarea și în misterele Bibliotecii. Ascultând avalanșa de referințe în timp ce urcăm scări, traversăm porți care se deschid numai la cartele electronice de anumite tipuri, străbătem spații de lectură și rânduri de rafturi înțesate de cărți, butonând din timp în timp computerele pentru a consulta tot felul de date și de cataloage îmi vin în minte decorurile din filmul lui Fritz Lang, *Metropolis*, și labirintul bibliotecii lui Borges. Așa cum se înfățișează în structura ei organizatorică, Biblioteca este o realizare a minții umane și o provocare pentru orice spirit. Ea însăși parcă e concepută ca să semnifice în sine aventura cunoașterii...

Totul a început, de fapt, în 1987, când François Léotard, ministrul de atunci al culturii, a solicitat un raport privind starea Bibliotecii Naționale, care

videograme, mii de CD-ROM-uri, zeci de enciclopedii, sute de dicționare și ale lucrări de referință și de orientare bibliografică, laolaltă cu catalogul informatizat al bibliotecii. Sunt asigurate, în diferitele secțiuni, în jur de 1600 de locuri de lectură pentru cercetători și în jur de 1800 pentru cititorii obișnuiți, dotate cu diferite utilități, (inclusiv cele legate de posibilitatea de a uza de calculatoarele portabile personale), și înzestrate cu un tip de scaune ergonomice anume comandate pentru acest loc. Se adaugă la aceste statistici deja depășite, pe care le redau numai pentru a avea cât de cât proporțiile fenomenului, servicii de îndrumare și acces, rezervarea locului de lectură și solicitarea cărților exclusiv prin intermediul computerului, acces la Internet, legătura cu alte mari biblioteci ale lumii și cu universități de pe mapamond, facilități pentru persoanele cu handicap, servicii de multiplicare și înregistrare.

În cel mai proaspăt număr al revistei „Chroniques de la Bibliothèque nationale de France”, cel pe august-septembrie 2002, Jean-Noël Jeanneney, președintele Bibliotecii declara: „O națiune cum este cea franceză, atât de atașată de ideea întreținerii memoriei sale colective, atât de convinsă de utilitatea trecutului pentru a lumina viitorul trebuie să se dedice acordării unei atenții specifice prezervării și întreținerii patrimoniului său și deschiderii acestuia către un număr cât mai mare de oameni”. Și, mai adăuga faptul că decizia lui François Mitterrand de a edifica și de a pune în operă această bibliotecă a fost una „eminamente politică”.

Subliniez eminemamente politică. Chiar dacă sună suprarealist în România anului de grație 2002.